Bezwaren tegen den geest der eeuw

Isaäc da Costa

bron
I. da Costa, *Bezwaren tegen den geest der eeuw*. L. Herdingh en zoon, Leiden 1823 (derde druk)

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/cost002bezw01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

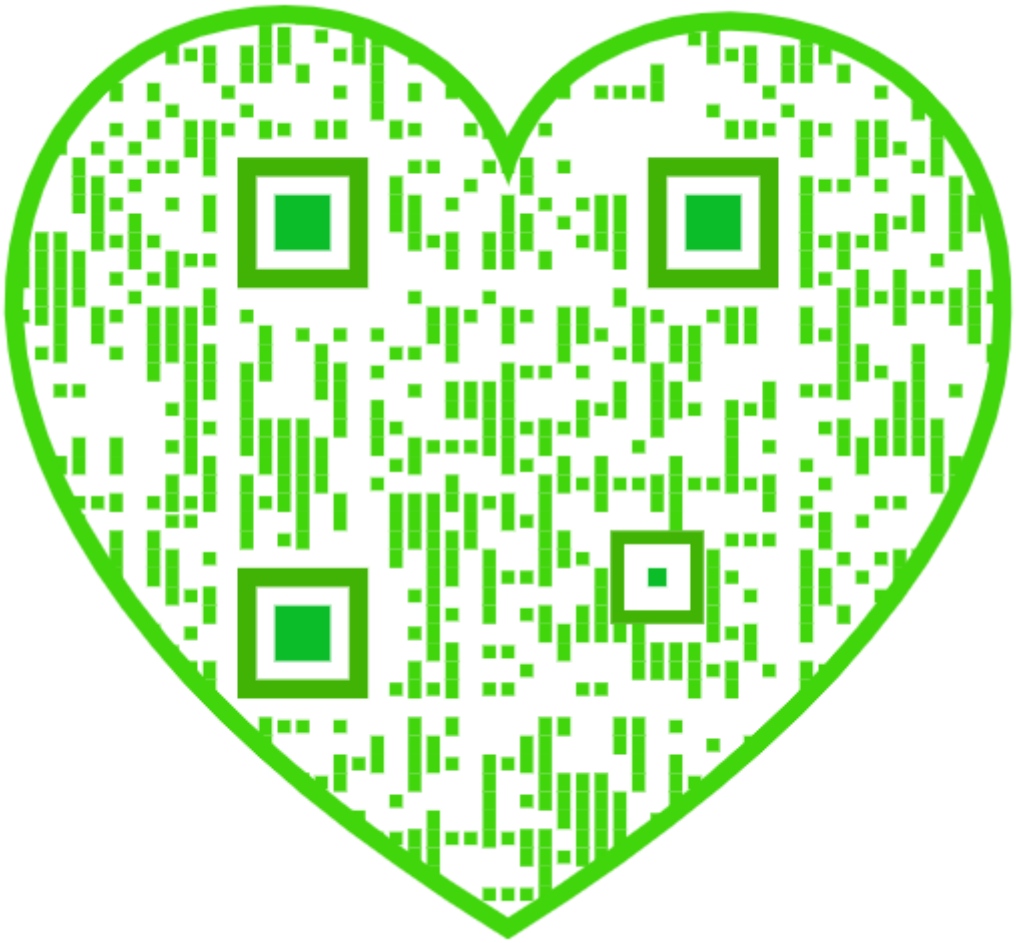

IV

De Satan zelve verandert hem in een Engel des Lichts.
PAULUS.

Belovende haar VRIJHEIT, *daar sy selve dienstknechten zijn der verdorvenheit*.
PETRUS.

Voorrede.

Het boekdeeltjen, dat gij hier opslaat, bescheiden Lezer! is geschreven ter bestrijding van een vooroordeel, by het tegenwoordige geslacht algemeen aangenomen, verdedigd, geliefkoosd, en tot het beginsel van denk- en handelwijze bijna overal en in alles op het krachtdadigst vastgesteld. Het is dat der verregaande meerderheid in alle mogelijke betrekkingen, waarop de eeuw, in welke wy leven, zich boven hare voorgangsters met een hoogmoed, zoo belachlijk als voorbeeldeloos, en zoo ongegrond als gevaarlijk, by iedere gelegenheid niet ophoudt te beroemen. Belachlijk toch is het in de daad, en zonder voorbeeld, zelfs in die eeuwen, wier roem (in wat vak het ook zijn moge) ook by het thands oordeelende nageslacht niet geheel mis-

kend kan worden, dat men zich op eene zoo onbeschaamde wijze, als door de genen, die zich, nemine contradicente, *voor de tolken van het algemeen gevoelen uitgeven, pleegt te geschieden, boven alles durve verheffen wat de vroegere tijden recht en waar en heilig achtten, en op alles meene te kunnen nederzien, wat ons door een voorgeslacht, aan hetwelk wy zoo oneindig veel te danken hebben, is overgeleverd geworden. Maar het is vooral op het ongegronde en het gevaarlijke van dit hoovaardige gevoelen der Eeuw, dat wy (onder den zegen des Almachtigen, tegen wien de Tijdgeest met geheel het samenstel zijner ijdele wijsheid en bedriegelijke verlichting de wereld in opstand heeft gebracht) de aandacht van het algemeen door dit korte geschrift wenschen te vestigen. Dit doel meenden wy wellicht te kunnen bereiken door middel van eenige vergelijkende opmerkingen over de voornaamste punten, die tot de verlichting van 's menschen hart en verstand betrekking hebben, en waarover de begrippen van onzen tijd zoo hemelsbreed verschillende zijn van die der Voorvaderen! Deze opmerkingen voorts, naar mate het vereischt werd tot beter inzicht van de zaak, die wy behandelen, en door het bestek van dit stukjen (hetwelk tot geheele boekdeelen zoude aangegroeid wezen, indien men hier alles, wat over ons ge-*

wichtig onderwerp te zeggen valt, met uitvoerigheid had willen bybrengen) gaan, of in het algemeen over den toestand van geheel de zoogenaamde beschaafde wereld in onzen tijd, of wel meer byzonder over het een of ander gewest, waar zich de geest des kwaads meer kenlijk door zijne jammerdragende instellingen heeft geopenbaard, of hebben eindelijk meer byzonder betrekking op dat Holland, hetwelk de Voorzienigheid, die het van ouds zoo wonderdadig steeds gehandhaafd heeft in het behoud der waarachtige Evangelieleer, thands wederom van een nieuwen zuurdeessem schijnt te willen zuiveren, dien namelijk der valsche en ongodlijke filosofie van den dag.

Wien de toon, dien men gemeend heeft hier te mogen aannemen, wat hard in de ooren klinken mag, die zij niet dadelijk daarom ter veroordeeling gereed, maar worde des te meer opgewekt tot onderzoek van de gronden, waarop dat zoo algemeene (maar niettemin nietige en niet lang meer bestaanbare) gevoelen van de meerderheid der negentiende eeuw toch wel rusten mag. Aan God-alléén behoort het oordeel over het hart, waarmede dit geschrift in het licht gegeven wordt; aan den mensch, het oordeel alleen over de kracht der aangebrachte bewijsredenen. Mogen dezen,

al ware het slechts op een eenigen, invloed hebben ter opwekking van ernstig nadenken over wezenlijkheiden schijn, hij geve er God en de Waarheid de eer van, en bidde met ons om steeds meerdere verlichting ter erkentenis van Hem, die alléén het Licht der wereld is, en door wien alléén alle wijsheid is, alle kennis, en alle heiliging ter zaligheid hier op aarde en in eeuwigheid, zonder eenige verdienste of bystand van menschen, maar uit loutere Genade en Liefde. Zijn Naam zij eenig geprezen en aangeroepen! Amen!

Godsdienst.

Een der groote ondernemingen van die zoo hoog geroemde Wijsbegeerte, aan welke men de tegenwoordige schijnvorderingen van het menschelijk verstand te danken heeft, is ongetwijfeld de bestrijding en uitroejing van het zoogenaamde Bygeloof geweest; en het is tegen dit gevaarlijke gedrocht, dat hare volgelingen zich alomme wapenen en de volkeren der aarde te wapen roepen. Voortreflijk indedaad! mits wy mogen weten, wat dieVerbeteraars en IJveraars toch wel door het woord Bygeloof verstaan, op dat wy ons door geene klanken laten verleiden, maar met het wezen der zaken in het oordeel treden. En wat dan, indien het blijkt, dat in den mond der hedendaagsche Verlichtingpredikers, het Bygeloof in zijn beteekenis zich niet meer bepaalt by misbruiken en menschlijke verkeerdheden, afgodendienst en verderflijke dweeperyen langzamerhand in het heiligste zelfs ingeslopen,

maar wel degelijk tevens en wel voornamelijk alle die begrippen omsluit, waarop de geloovigen aan een geopenbaarden God hunne hoop en zaligheid bouwen; terwijl geen andere eerdienst redelijk en wijsgeerig mag heeten, dan die gewijd is aan de kortzichtige Rede, aan den hemeltergenden Hoogmoed, en aan de dierlijke driften en begeerlijkheden van den vervallen mensch, wiens afbeeldsel zy op den troon der Godheid plaatsen, en met al den dweepzuchtigen ijver van een Natuurlijk Deismus aanbidden, voor zoo verre zy iets aanbidden?

Laten wy dit hier in het kort wat nader ontwikkelen, op dat de geen die waarheid ter goeder trouw zoekt niet langer misleid en verdorven worde, maar erkennen leere welke de ware bedoeling zij van alle die oorlogsverklaringen tegen het Bygeloof, terwyl het Ongeloof (dat eigenlijk het wezenlijke By- en Wangeloof is) ongemoeid op haren opgeworpen zetel blijft rusten; terwijl het Waarachtige Geloof alomme listig en ter kwader trouw wordt verward met dit Bygeloof, hetwelk voor gantsch andere krachten bezwijken moet, dan die van eene aan God noch wetten langer verbondene menigte!

Wel aan dan! ik keere my in de eerste plaats tot u, Belijders van de ouderwetsche, maar gezegende Christelijke Hervormde Leer, in Holland ten allen tijde zoo wonderdadig gehandhaafd en bewaard! Gy kunt toch niet denken, dat uw geloof aan Gods onbepaalde en vrijmachtige Voorbestemming in de Uitverkiezing der begenadigden door Jezus Christus,

niet zoude worden gerangschikt in onze dagen onder die bygeloovige begrippen, welke de Wijsgeeren beschouwen als strijdig met het Wezen van dien God, wiens Heiligheid, Rechtvaardigheid, en Genade zy naar de hunne beoordeelen, en naar den afgod afmeten, dien zy in de plaats van Jehovah en Jezus willen doen treden! Neen! een gevoelen, dat zoo zeer ter verheerlijking Gods en ter vernedering van den mensch strekt, kan niet anders dan *bygeloof* wezen in hunne oogen, en zoo weten wy wat hetzelve van denijver dier helden te wachten hebbe; zoo weten wy, hoedanig zy ons in den aangevangen strijd tegen het Bygeloof beschouwen, als bondgenooten, of als vijanden. Wat is dan voor u de verlichting dezer eeuw? Wat heeft zy, waarop zy by u zoude kunnen roem dragen in haren bedriegelijken ijver tegen eene zaak, waartoe zy alles te rug brengen, dat aan hunne heerschzuchtige ontwerpen in den weg staat? Dat leerstuk, hetwelk Rom. VIII. 29. 30, IX. 11. 13. 15. 16-23. Matth. XXV. 34. Joh. XV. 16. Hand. XIII. 48. enz. de Apostel Paulus in overeenstemming met geheel het Evangelie uitdruklijk verkondigd heeft, het welk de grond is van alle wezenlijke en oprechte vernedering voor den hoogen God, het welk Luther beschouwde, even als Calvyn, de leer der vrije Genade Gods als eene hoofdwaarheid van het Evangelie, en als den grondslag van het gevoelen der Protestanten tegen het Pausdom. Zoo dat men zeer verkeerd in het algemeen thans gelooft, dat de oorspronklijke Lutheranen op dit punt van de gevoelens, die naderhand door Calvyn beleden zijn, verschild hebben. Men zie Luthers Boek over den Knechtelijken Wil tegen Erasmus. door de voornaam-

ste Hervormers krachtig en standvastig is beleden en verdedigd geworden als het bolwerk van de zuivere Evangelieleer, die alle eigen rechtvaardigmaking en alle rechtheid van 's menschen vrijen wil ontkent en uitsluit; dat leerstuk, hetwelk op De Dordtsche Synode, waarby niet alleen de regtzinnige Predikanten uit de Nederlanden over de geschillen met de Remonstranten hebben beslischt, maar alwaar alles, zoo wat de zaak zelve, als wat den vorm betreft, op het eenparig gevoelen ook van de afgezondenen uit de Hervormde Kerken van Europa, als van Groot Brittanje, de Paltz, Geneve, Bremen, enz. is toegegaan. Doch het is thans *mode*, om, zonder onderzoek of kennisse van zaken, het geen aldaar gebeurd is, blindeling te veroordeelen! Juist daarom is het onze plicht, de aandacht op de gebeurtenissen van die dagen zoo veel te meer te vestigen. een der achtbaarste en gewichtigste vergaderingen der Christenheid van wege alle de Hervormde Gemeenten van Christus in geheel Europa eenstemmig is verklaard geworden te zijn hunne ware Geloofsbelijdenis, en bewezen overeenkomstig met Gods woord; dat leerstuk, hetwelk geen afvallige Kerkelijken, noch heerschzuchtige Staatsdienaars in de tijden der Vaderen hebben kunnen wegredeneren uit de Belijdenis van de Nederlandsche Kerken, en zedert in dezelve steeds van alle predikstoelen is verkondigd, in alle de schriften onzer voortreflijkste Godgeleerden is verdedigd en triumferend vastgehouden, en door de Men denke onder anderen aan onzen rechtschapen Cats, wiens gehechtheid aan de rechtzinnige leer der Nederlandsche Kerk schier op ieder bladzijde zijner schriften zichtbaar is. geleerd-

sten en verstandigsten, zoo wel als door de ongeletterdsten, als een hoofdpunt der Zaligmakende leer van harte en verstand onvoorwaardelijk is omhelsd; dat leerstuk, zegge ik, wordt in onze dagen openlijk bespot, verdraaid, belasterd, of geheel verzuimd, en als een afgestorven lid, onaangeroerd gelaten, niet alleen door die genen, die buiten de gemeenschap onzer belijdenis staan, maar binnen haren boezem zelven; zoo dat slechts weinigen het zich nog durven herinneren, dat de leer der vrije Genade en Onvoorwaardelijke Verkiezing Gods aan onze Nederlandsche Kerken eigen is, en haar kenmerkt; nog minder hare verdediging en de wederlegging der tegen haar ingebrachte sofismen durven op zich nemen; en de enkele hier en daar opkomende moedige en brave mannen, die zich de zaak der Waarheid durven aantrekken, op eene Goddelooze wijze in minachting, spot, en haat worden gebracht, en des noods door vervolgingen van allerlei aart in dien het mogelijk ware, tot stilzwijgen genoodzaakt. Gy dan, die aan deze thands zoo verachte leer, nog van harte gehecht zijt, gy kunt ten minsten (hoe gy ook over de verlichting der eeuw in andere opzichten denken moogt) geenszins toestemmen dat zy ten aanzien der Godsdienst is gevorderd, maar gy zult het ons veeleer moeten erkennen, dat zy in dit allergewichtigst punt op eene bedroevende wijze is achteruit gegaan.

Maar dit zelfde zullen ons de voorstanders van alle andere Christelijke gezindheden, ook buiten de Hervormden, moeten toegeven, voor zoo verre die

gezindheden de leerstukken van de Godheid des Zaligmakers, van de Erfzonde, van de Verzoening, en dergelijken meer in hare belijdenissen als *fundamenteel* hebben erkend. Want ook deze gevoelens zijn onder den naam van bygeloovigheden of dweeperyën by de Geestdrijvers onzer eeuw begrepen, en derhalve met vervolging en uitroejing bedreigd. Is er wel ooit een eeuw geweest, waar in deze gezegende grondwaarheden, ik zeg niet met meer woede (want deze wordt misschien eerder door eene kracht van tegenstand verwekt, die thands helaas! schier, overal ontbreekt) maar met meer algemeenheid, en koelbloedige schaamteloosheid, als het ware, uit de hoogte bestreden, en tevens met minder ijver verdedigd, Vele, anders weldenkende, mannen meenen in de tijden, die wy beleven, op de meesten dier zoo gewichtige waarheden niet te moeten aandringen, ten einde, zoo het heet, de ergernis te vermijden. Als of in dien zin geheel het Evangelie en geheel de Openbaring niet een ergernis is voor Joden en Deïsten. Zoo zoude geheel de prediking van de blijde boodschap dan maar achterwege moeten gebleven zijn, om den zulken geene ergernis te geven! Of heeft Pascal geen recht, wanneer hy het den Jezuïten verwijt, dat zy, *quand ils se trouvent dans des pays, ou un Dieu crucifié passe pour folie, suppriment le scandale de la croix, et ne prêchent que J. C. glorieux, et non pas J. C. souffrant?* Zekerlijk kan het nimmer plicht wezen, eene geopenbaarde waarheid te verbergen of te verbloemen, om andersdenkenden niet te hinderen. Paulus vermijding van ergernis is van een geheel anderen aart. Maar het Jezuitismus en de Geest van het tegenwoordige Tolerantismus leeren daar luchtiger over. Dit is juist niet het eenige punt van overeenkomst tusschen deze twee schijnbaar tegenovergestelde uitersten. Ook de Koningsmoord is in beider scholen geleerd geworden, om van veel andere ijslijkheden te zwijgen, die zich dagelijks meer en meer te dezen opzichte openbaren. Men houde steeds in het oog dat, toen het er op aan kwam den Heiland ter dood te brengen, er geene oneenigheid, voor zoo verre, meer bestond tusschen Phariseën en Sadduceën, tegen wier zuurdeesem wy door het Evangelie in gelijke mate gewaarschuwd worden. met minder nadruk ver-

kondigd, met meer schroomvalligheid en onverschilligheid geleerd en aangenomen zijn? Vergeefsch openbaart ons de Apostel Johannes, dat Jezus Christus is het Woord dat by God was, en dat God was, vergeefsch noemt Hem Thomas zijn God en zijn Heer, vergeefsch belijdt Hem Paulus als den God, boven allen te prijzen in eeuwigheid; vergeefsch schrijft Hy zelve zich namen en eigenschappen toe, die den Almachtige alleen kunnen toebehooren; in onze eeuw moet deze boven alle wijsheid verhevene leer in de schaduw geschoven worden, en met haar, de eene na de andere, die van onze aangeboren zondigheid, die van de Verzoening door het bloed des Heilands verworven, en alle diergelijke die het bereik van onze natuurlijke Rede ontgaan, maar die niet minder wezenlijk behooren tot dat waarachtige Geloof hetwelk uit het gehoor is, en niet wijs wil wezen boven God! Het is waar, deze heerlijke Waarheden zijn ook in vroeger dagen wedersproken en bestreden. Maar in die dagen heette dit *kettery* en *afval*, in de onze, *Godsdienstige verlichting.* In die dagen werden deze leerstukken aangevallen van buiten de Kerkgemeenschap, wier Geloofsbelijdenis haar aanneemt; in de onze, even sterk van binnen dezelve. Zoo kunnen dan geene

oprechte Roomschgezinden, of echte Lutherschen, of oorspronkelijke Mennonieten en zelfs Arminianen, op de verlichting roemen van eene eeuw, wier geest zich juist kenmerkt door het verwerpen en verachten van de allergewichtigste waarheden, die zy belijden; en ook zy moeten eindelijk, by een onpartijdig onderzoek, overtuigd raken, dat die Eeuw op niets minder uit is, dan om den mensch daarheen te brengen, dat hij liever met zijn vrijen wil en alles beslissende Rede, een God en Geesteloos dier worde, dan dat hy met volkomene afhanklijkheid van God, en wegwerping van alle eigene voortreflijkheid, aan de Engelen Gods gelijk worde!

Doch zullen de aan Moses en hunne Rabbijnen vasthoudende Joden zich eerder kunnen vereenigen met de lofspraken, die aan de verlichting dezer eeuw zoo rijkelijk worden toegemeten? waarlijk geenszins! Ook zijn de klachten onder de welmeenende Joden, even als onder de ware Christenen, algemeen over het toenemend verval van de Godsdienst, en het afnemen der gehechtheid aan de bevoorrechte afkomst uit Abraham, Isaäc, en Jacob, aan de Wetgeving van Moses, en aan de heilrijke verwachting van den beloofden Messias. En geen wonder! Die onder hun verlicht moeten heeten, zijn even als de *verlichten* van alle andere Natiën, over het algemeen tegen niets geweldiger ingenomen, dan tegen het gezag der Rabbijnen niet alleen, maar ook tegen de Goddelijkheid van Moses Wetgeving, en tegen hun bestaan als een door God afgezonderd

volk, en, in één woord, tegen al wat aan de zoo algemeen geliefkoosde ontwerpen van eer- en heerschzucht en wereldsche grootheid en ijdelheid eenigzins hinderlijk zoude kunnen wezen. Doch met de zulken kan het geen getrouwe Israëliet eens wezen. Ik zelf kenne er, Gode zij dank, nog menigeen, die anders over dit punt denkt, dan de verblinding van onze dagen; en die met ons een afschuw heeft van een stelsel, waardoor aan de schriften, die zijne Natie zedert zoo vele eeuwen als een pand van Gods Genade bewaart, al minder en minder heiligheid en gezag wordt toegeschreven; ja! waarin allerlei valschheden en zotheden worden uitgedacht, en in honderden van groote en kleine geschriften (die de drukpers zich beijvert met ongebondene vrijheid wereldkundig te maken) verspreid, om met de Openbaring van het Nieuwe Verbond ook die van het Oude hatelijk, bespottelijk, of twijfelachtig te maken, ten einde alle betrekking tusschen den hemel en de aarde in eens af te snijden of werkeloos te maken!

Maar ook die genen, die op het voetspoor der Socinussen, en wie, als zy, aan de heiligheid en waarheid der Zaligmakende leer van Christus ziel en leven hebben getracht te ontnemen, die genen, die in de Zending van Christus weinig meer gelieven te zien, dan een voortreflijk wijsgeerig stelsel, maar door God byzonder bevoorrecht en ondersteund; die genen, die van de Waarheid des Christendoms oneindig verder verwijderd zijn, dan de op de toekomst van den Zone Davids oprechte-

lijk wachtende Jood, die genen, die in de dagen van ouds naauwlijks eene afdwalende Christelijke secte werden gerekend uit te maken, zelfs dezen zijn voor deze onze eeuw nog veel te rechtzinnig, nog veel te geloovig! want zelfs de naam van Christendom is aan de vrijheid- en verlichtingschreeuwers onzer filosofische tijden onverdraaglijk. Wy hebben immers de Metaphysieke stelsels van Schelling en Fichte: wat hebben wy langer met die van Paulus en Joannes van nooden? Wy hebben de hoogmoedige *eigen wetgeving* van Kant; wat zullen wy ons langer om de nederige leer van liefde en zelfverloochening van den gekruisten Jezus van Nazareth bekommeren?

En dat deze werkelijk de staat van zaken in het tegenwoordige Europa is, zal toch wel niemand ontkennen, die maar eenigzins met oplettendheid den Geest heeft nagegaan, van het geen dagelijksch van verre en van naby rondom ons geschiedt. Byna ieder uitkomend geschrift kan getuigenis geven van de slapheid, van de onverschilligheid, van de verkeerdheid, van de verdorvenheid, van de afschuwlijkheid der heerschende denkwijze omtrent de Godsdienst. Niemand minder dan de verklaarde voorstanders der verlichting van de Eeuw zal ons dit tegenspreken. Zy roemen daarop, als op zoo vele bewijzen van de opgehelderde begrippen, die thands heerschende zijn! Maar by u, oprechte aanhangers, van welke meer of min strenge Geloofsbelijdenis het ook wezen moge, by u kunnen althands deze bewijzen niet doorgaan; en, hoe gy dan ook in andere op-

zichten mocht genegen zijn om de verlichting onzer dagen te erkennenen toe te juichen, op dit punt, hetwelk u boven alles aan het hart behoort te liggen, op het punt der Godsdienst zult gy moeten bekennen, dat er eeneverschriklijke uitzondering plaats heeft! En wanneer gy nu dit zult bekend hebben, zoo denkt na en onderzoekt en overweegt onpartydig, of het niet in alle andere betrekkingen van den mensch in onze dagen even slecht gesteld is, niettegenstaande alle begoochelingen, die men in het werk stelt, om elkander het tegendeel op te dringen. Gy zult er eindelijk toe geraken, om, gelijk zich deze eeuw alle de gevoelens en alle de wijsheid van onze Voorouders, van onze Hervormers, van de Apostelen zelve, ja! van den Heere der Hemelen schaamt, u met ons de eeuw te schamen, die zich zoo veel aanmatigt, en om openlijk hare diepe verdorvenheid en verregaande dwaasheid met ons te verkondigen!

Zedelijkheid.

Door Godsdienstigheid munt dan zeker de negentiende Eeuw niet uit. Misschien doet zy het door eene hoogere mate van Zedelijkheid boven de dagen der Vaderen. Vele menschen die in de Godsdienst (althans in eene geopenbaarde) weinig stellen, zijn evenwel nog gehecht aan begrippen van Zedelijkheid, en stellen belang in haren toestand, ofschoon (eigenlijk gezegd) alle Zedelijkheid buiten de Godsdienst een onding is, op zijn best genomen, bruikbaar tot instandhouding der maatschappy, maar zeer zeker van geen beteekenis hoegenaamd ter opleiding van den mensch tot eene meer dan aardsche betrekking.

Doch ook deze soort van Zedelijkheid, kan die wel met eenige mogelijkheid by de gebeurtenissen, die zedert een halve eeuw de wereld beroeren, gewonnen hebben? Kan, uit den aart der dingen, de

Fransche Omwenteling en het geen haar heeft voorbereid, doen uitbarsten, en over geheel Europa hare verderflijke zaden verspreiden, kunnen de tegenwoordige staat en stemming van meest alle volkeren, die aan geene Goddelijke noch menschlijke wetten langer willen gebonden zijn, aan hunne Zedelijkheid eenigzins bevorderlijk wezen?

Ik vrage het aan alle onpartijdigen: verbeeldt men zich, dat zedert een goddelooze Voltaire zijnen *Candide* en duizenden helsche schriften van dien aart meer in het licht heeft gegeven, zedert Rousseau zijne onbeschaamde *Confessions,* Diderot zijn afschuwlijken *Jacques le Fataliste*, Helvetius, en wie meer tot den verfoeilijken aanhang der zoogenaamde Encyclopedisten behooren hunne hart- en zielverdervende bespiegelingen tegen 's menschen heiligste betrekkingen hebben algemeen gemaakt, zedert deze boeken door geheel Europa worden verspreid, gedrukt en herdrukt, gelezen van geleerden en ongeleerden, van oude en jonge menschen, van mannen en vrouwen, van de hoogste standen der maatschappy en van de laagste Want op dat toch deze laatste vooral met de schriften van Voltaire mochten bekend worden, heeft nog onlangs een elendig boekverkoopertjen te Parijs een uitgave van zijne werken voor een verminderde prijs bezorgd, en het heeft toejuiching gevonden!, zedert een August Lafontaine zich uitput in hart- en verstand verpestende en ontzenuwende Romans, zedert op het voorbeeld van deze menschen duizenden elendelingen zich beijveren de wereld met een onnoe-

melijk getal van dat soort van geschriften dagelijks te overstroomen, zedert de verzen van Lord Byron en van zijne nog veel dieper vervallen volgelingen over geheel de beschaafde wereld zoo buiten als binnen Groot Brittanje verspreid en bewonderd worden, zedert de laffe theoriën der Duitsche neölogen over het huwelijk en al wat heiligst en Goddelijkst is aan de orde van den dag geweest zijn, om welhaast door nieuwe dwaasheden te worden vervangen, maar niet zonder den verderflijksten indruk te hebben nagelaten, zedert alle soorten van Godslasterende, van zedelooze, van oproerige geschriften, door de met geweld vrij verklaarde drukpers, in het oneindige (schoon in volmaakte evenredigheid met het dagelijksch aangroeiende getal van lezers en lezeressen) vermenigvuldigd worden; verbeeldt men zich (zegge ik), dat zedert dit alles de Zedelijkheid eenige vorderingen kan gemaakt hebben?

Neen! zy kan het niet, en zy heeft het ook niet. Of zouden zoo vele boomen van kennisse des kwaads geheel onvruchtbaar zijn gebleven, of tot vruchtbaarheid opgewassen, geene oogen verlokken en geene harten verleiden en verderven? Het tegendeel is maar al te klaarblijkelijk. Vragen wy het de geschiedenis, vragen wy het aan de nog aanwezige getuigen van een vroeger leeftijd, of immer de Zedeloosheid algemeener is geweest dan in deze negentiende eeuw! Zoo in vroegere dagen verregaande onzedelijkheid plaats vond aan bedorven hoven en in de paleizen van eenige in weelde en wereldgezindheid verzonkene grooten, in onze ver-

lichte dagen zouden het zich de mindere klassen der maatschappy schamen, aan de hoogere standen ook te dezen opzichte iets toe te geven. Wie, by voorbeeld, aan het hof van Lodewijk den Vijftienden de allerschandelijkste ontucht moge verwijten, het tegenwoordige Parys zal zich dit toch wel niet veroorloven, van wiens geheele bevolking thands hetzelfde gezegd mag worden, dat eertijds alleen aan het geen den troon naast omringde, werd ten laste gelegd. Zeker zijn ook in het algemeen de hoofdsteden van Europa nooit verdorvener geweest dan in dezen leeftijd. Dagelijks wisselen zy met elkander uitvindingen van weelde, en verfijningen van wellust, zy moedigen elkander aan en dagen elkander uit in de buitensporigheden van het Zedenbederf, en wedijveren met elkander, wie onder de menigte der binnen hare muren jaarlijksch geborenen op het grootste getal In de meeste hoofdsteden van Europa bedraagt het getal onechten byna een derde van de op de geboortelijsten jaarlijksch gebrachte kinderen; in Parys nog meer dan een derde. onechten zich beroemen kan. Men ziet er de straten door de ongehoordste en duivelachtigste baldadigheden Men denke aan de zoogenaamde *piquers* onder anderen. onveilig gemaakt, de Kerken door het gemeen op de afschuwelijkste wijze ontheiligd, den hoogen adel Als te Madrid, alwaar de echtgenoote van een Grande van Spanje dezer dagen als *actrice* op het tooneel toegejuicht is.

op het tooneel niet meer vertoond, maar vertoonende; ja! allen uitwendigen eerbied voor het geen den meest inwendigen behoorde in te boezemen schaamteloos nalaten, en den sluijer, waaronder men in vroegere dagen de ongebondenheid ten minsten zocht te verbergen, zonder eenige te rug houding meer, van over de vertooning der verregaandste ontucht verscheuren en afrukken.

En ter vergoeding van dit alles; is er wel een enkele ondeugd verloren gegaan of verminderd, of is men in de uitoefening van een enkele deugd gevorderd? Is er minder eerzucht, dan voorheen, minder heerschzucht, minder geldgierigheid, minder eigenbaat, minder nijd tegen ware of vermeende grootheid, minder kuipery, minder trouwloosheid in de groote betrekkingen der volken tot elkander, zoo wel als in die van burgers en medemenschen onderling? Is er meer braafheid, meer rechtschapenheid, meer dapperheid, meer goede trouw, meer zelfopoffering, meer heerschappy over driften en begeerlijkheden, meer zelfverloochening uit liefde tot den naasten?

Wie zal dit beweeren? Voorzeker wy behoeven het tegendeel door geene wijdloopige bewijzen te staven. Het zal genoeg geweest zijn, door de enkele voorstelling dier vragen het nadenken op te wekken over den door louter napratery zoo hoog gevoerden lof van de eeuw, waarin wy leven, van de eeuw der Rede, gelijk zy heeten moet,

en gelijk ook wy haar gaarne noemen willen, mits men die Rede versta, die in den loop der Fransche Omwenteling met heidensche optochten en ommegangen zoo waardig is vertegenwoordigd geworden!

Verdraagzaamheid en menschlijkheid.

Doch wy zijn verdraagzamer dan onze Voorouders! - Verdraagzaamheid is mede een dier tooverwoorden, waarmede men het onnadenkende verstand van menig welmeenende begoochelt, en hem de verschriklijkste misbruiken onder den naam der heiligste deugden weet op te dringen; een dier leuzen, waarmede men een halve wereld te wapen roept, en ten strijde geleidt tegen alles wat aan de heerschzuchtige oogmerken van hen, die niets in den hemel noch op de aarde boven zich verdragen willen, den minsten tegenstand durft bieden. Zekerlijk noemen het de wolven verdraagzaamheid, wanneer de herders en de honden sluimeren, of zich sluimerend houden, en de schapen ten prooi

laten aan het verscheurende gedierte, hetwelk zy verplicht waren van de kudde te weren en te verdrijven: en de bewoners van alle tucht en strafhuizen zouden het ongetwijfeld zeer verdraagzaam vinden, indien de Overheden de banden, waarin zy tot behoud der maatschappy wederhouden worden, goed vonden los te maken, en hun de vrije macht gaven om naar welgevallen te plonderen en te moorden. Zullen wy dit mede verdraagzaamheid heeten? Neen waarlijk! het staat niet in de macht, noch van weinigen, noch van velen, om door eene willekeurige en partydige naamgeving misbruiken en verkeerdheden tot deugden te heiligen. De naam, dien de Graaf van Barlaimont aan de verbondene Edelen der Nederlanden toeduwde, heeft noch hun, noch hunne zaak kunnen schandvlekken, maar veeleer tot eere verstrekt. Het verwijt van kettery aan de leer van Christus Hervormde Gemeente tegengeworpen heeft hare overeenstemming met het zuivere Evangelie niet kunnen verijdelen. De naam van *onverwinlijk* heeft de Spaansche Armada tegen de stormen niet kunnen beveiligen, noch van eenen geheelen ondergang redden. Zal het dan in onze eeuw gebeuren, dat eene verkeerde en willekeurige benoeming alle begrippen van Godsdienst en Waarheid omverstote, en alle bestaande orde vernietige? God behoede ons daarvoor en wekke ons op tot nadenken!

Daar is een ware Verdraagzaamheid; daar is een gewaande, een geveinsde, een bedriegelijke Verdraagzaamheid. Daar is eene Verdraagzaamheid uit liefde,

uit zelfverloochening, uit verknochtheid aan de geboden van God, uit gehoorzaamheid aan Hem, die het voorbeeld der waarachtige Verdraagzaamheid gegeven heeft; daar is eene Verdraagzaamheid uit onverschilligheid, uit vreeze voor de wereld, uit minachting of miskenning van de Waarheid, uit oogmerken van eigenbelang, uit Goddeloosheid. Daar is eene Verdraagzaamheid, die lijdende is onder het kwaad, dat ons, ook onverdiend, in de wereld wordt aangedaan; daar is eene Verdraagzaamheid die werkzaam is om ongestraft alle kwade beginselen te mogen vasthouden en verspreiden. Daar is eene Verdraagzaamheid, die de zwakheid des naasten ontziet, en die ons verbiedt dat gene te doen, hetwelk ons geoorloofd zoude zijn, zoo het onzen evenmensch geene ergernis veroorzaakte; daar is eene verdraagzaamheid uit laffe toegevendheid, die den kanker des ongeloofs en der gruwzaamste zedeloosheid ongehinderd laat voortvreten, en den lijder door geen heilzame pijn durft redden. Daar is eene verdraagzaamheid van God, daar is er eene van den Bozen! Laten wy voorzichtig zijn in de keuze! Doch ik geloove dat de verdraagzaamheid van de negentiende eeuw tot de tweede soort behoort!

Want aldus predikt de Geest, die thands over alle landen van Europa schijnt te heerschen: 'Gy, Vorsten, Ouders, Leeraren! wat bekommert gy u over de denkwijze uwer onderdanen, uwer kinderen, uwer kweekelingen ten aanzien van de Godsdienst? Mits zy de waarde van den mensch,

en de rechten van den burger kennen, wat hebben zy met de plichten van den Christenvan nooden? indien immers de Jood het voorrecht zijner afkomst en de hoop op zijnen Messias wilde opgeven, en de Christen de leer zijner Verlossing en Verzoening, en alle verdere verschil van begrippen in de Godsdienst uit den weg geruimd waren, Dat dit door de menigvuldige radicale en liberale hervormers overal, het zij ronduit, het zij bedektelijk geleerd wordt, kan zeer ligt bewezen worden uit hunne eigene schriften, ontwerpen, en werkzaamheden. Doch niemand heeft zich hierover meer onbewimpeld en onbeschaamd uitgelaten, dan een zekere Robert Owen, die, in deze laatste jaren, in Engeland een ontwerp heeft gevormd tot *uitroejing* (gelijk het heeten moet) van ARMOEDE en ONDEUGD onder de menschen; en dat wel op het volgende afschuwlijke en tevens belachelijke beginsel: dat, namelijk de oorzaak van den elendigen toestand der menschlijke natuur (let wel!) in de Godsdienst voornamelijk ligt, en dat derhalve een der middelen tot *herstelling* noodwendig in de verbanning en vernietiging van alle Godsdienstige gezindheden (de Christelijke vooral niet uitgezonderd) te vinden is. Daartoe heeft hy dan ook voorgenomen alle zijne werkzaamheid te besteden, door het stichten (onder anderen) van eene zoogenaamde GODSDIENST VAN LIEFDE ZONDER GELOOF. Maar (zal men het gelooven?) daartoe biedt hem eene zoogenaamde Philantropische maatschappy de hand, onder wier talrijke leden men eenige der voornaamste personen van Groot Brittanje ziet opgeschreven, en door wier tusschenkomst dan ook reeds aanzienlijke sommen by een verzameld zijn, waarmede bereids eene inrichting in den geest van dien afschuwelijken dweeper (de ziel en afgod dezer maatschappy) is bewerkstelligd. Die van deze Godslasterlijke en onzen tijd juist kenschetsende ontwerpen en beschikkingen meer verlangt te weten, raadplege het Edinburgsche Tijdschrift, *The Christian Instructor Vol.* XXII. no. III. March. 1823. Zoo verre gaat de razerny van het ontwerpen maken in onze dagen, de haat tegen God en Godsdienst by de Verlichters en Hervormers onzer eeuw, en de domheid en dweepery van velen dier Engelsche doordrijvers, wier voorbeeld geheel het vaste land in alles zedert lang begrijpt te moeten opvolgen! Intusschen zijn zoodanige wezens ten minsten consequent! Van onze luchtige naburen en van de laauwe liberalen van ons land kan men hetzelfde niet zeggen. dan zouden de algemeene ver-

broedering, welvaart, verlichting, en vrijheid der menschen door niets meer verhinderd worden. Het domme, bygeloovige voorgeslacht moge het van groot belang voor den mensch gerekend hebben, te weten wat van de dingen des hemels zij! Laten wy wijzer zijn, en onzen kostbaren tijd aan diergelijke bespiegelingen niet verspillen! Neen! maar houden wy ons veeleer bezig met de beste middelen, om aanzien en eer te verkrijgen, om geld te verzamelen, ten einde onze driften en begeerlijkheden den vollen teugel te kunnen vieren, in één woord, met de aardsche dingen: want deze alleen zijn wezenlijk! *Laat ons eten ende drinken, want morgen sterven wy.*"

En het is dan ook ten gevolge van deze leer van verdraagzaamheid, dat hare voorstanders de volken alomme in beweging brengen en oproepen, om hunne wettige Overheden niet te verdragen; om de duisterlingen, die aan Godsdienst en maatschappelijke orde met hun ouderwetsch geweten nog gehecht zijn, niet te verdragen; om de gevoelens van hun, die in hun Kerkgenootschap geene begrippen

willen ingevoerd hebben, met deszelfs geloofsbelijdenis strijdig, niet te verdragen; en om, in één woord, geene andere rechten, dan die van eenige oproerige, dwaze, en eerlooze filosofen, te erkennen, of te verdragen. Zie daar de verdraagzaamheid van de Jacobijnen, die Lodewijk den Zestienden ombrachten, en met hem al wat niet verdraagzaam genoeg was voor de afschuwlijkste buitensporigheden van goddeloosheid en bandeloosheid, en niet onverdraagzaam genoeg tegen al wat eenmaal heilig en dierbaar was aan het menschdom! Zie daar de verdraagzaamheid van de Duitsche Eedgenooten, waarvan Kotzebue het slachtoffer is geweest, van den liberalen moordenaar van den Hertog van Berry, en van de Engelsche Radicalen, die op het punt waren alle de Ministers van hun land op éénen dag van kant te maken! O welk eene heerlijke verdraagzaamheid, die gepredikt is door de Ongodisten van alle Natiën, die verkondigd is door het uitvaagsel van het menschdom, en wier heerschappy is uitgebreid door middel van schavotten, van bajonetten en van moorddolken! O misbruik der heiligste woorden! O schennis van de Taal, het heerlijkste geschenk van God aan den nog onvervallen mensch maar dat mede is misbruikt en onteerd geworden door den Vorst dezer wereld, die zijn troon heeft gevestigd op de beginsels van de negentiende Eeuw!

Gelijk het met de verdraagzaamheid is, zoo is het ook met de grootere mate van menschlijkheid waarop onze Eeuw zich beroemt. Grootspraak!

IJdelheid! Men verwijt de vroegere eeuwen hunne Filipsen en Alva's met groot getier, en meestal zonder eenige omstandigheid tot eenige de minste verschooning in aanmerking te willen nemen. Het zij zoo: maar vergeet men de Robespierre's, de Marat's, de Danton's, de Le Bon's, de van Damme's van de tegenwoordige? Men spreekt van de St.Barthelemi's nacht en van de Inquisitie! Wij verfoeien die.Maar men behoorde eindeloos meer te verfoeien de *republikeinsche huwelijken,* en de *canonnades* en de *lantaarnstraffen*, en zoo vele andere helsche gruwelen van den Geest der Eeuw, die zich zóó verlicht, en zóó menschlievend noemt. Men spreekt van de barbaarschheid der middeneeuwen, terwijl men alle trekken van grootheid, edelmoedigheid, en Godvrucht, die in dezelve hebben uitgeblonken, zorgvuldig onderdrukt of mismaakt. Maar wat zullen wy zeggen van de barbaarschheid der gantsch niet ridderlijke Jacobijnen, die een onschuldig kind, hun wettigen Koning, Lodewijk XVII van Frankrijk, op de afgrijslijkste wijze gefolterd, verdorven, en vermoord hebben. Wat zullen wy zeggen van een hoop oproerigen, die zich tegen den wil des hemels en tegen het verlangen en den dierbaarsten wensch van het Spaansche volk, de Cortes van Spanje noemen, en van hun met geweld ingenomen gezag gebruik maken, om hunnen Vorst gevangen te gehouden, te honen, en te martelen, en zijne jeugdige Gemalin, in het zelfde lot deelende, op de afschuwelijkste en goddelooste wijze, bloei, gezondheid, en leven te ontnemen.

Of is het, om dat men in deze eeuw geheele volken tegen elkander ziet optrekken; is het om dat er thands legers van honderdduizenden ten strijde gaan, terwijl men dezelve in vroeger tijd slechts by duizenden rekende, dat men onze eeuw minder oorlogzuchtig en minder bloeddorstig zal noemen?

Of is het wellicht, om dat men eertijds den misdadiger streng kastijdde, en den braven burger in zijn leven, eer, en fortuin krachtdadig handhaafde, terwijl men thands met eene lafhartige laauwheid de openbare rustverstoorders slechts ten halve durft temmen, en de orde der Maatschappy niet dan met een zekere schroomvalligheid bewaren, dat men deze eeuw menschlievender heeten moet? Het zij verre, dat wy allen in zulk eene verregaande verwarring van denkbeelden en woorden zouden deelen!

Neen! veeleer is het waarachtig, dat de Geschiedenis geen voorbeeld geeft van inwendige wreedheid en onmenschlijkheid, waar onze eeuw niet de wedergade, en meer dan de wedergade van heeft. Maar laauwer van gestel, van denkwijze, van gevoel, brengt zy misschien in het kwade die uiterlijke *énergie* niet, die de grotere veêrkracht van het voorgeslacht noodzakelijk tot uitersten bracht beide in het kwade en in het goede. Want wy zullen toch wel niet roemen op meer inrichtingen van wezenlijke weldadigheid, dan de tijd onzer voorvaderen zag. Ik zwijg van die lang verloopen dagen, toen de kloosters (naderhand verbasterd door de na-

tuurlijke verdorvenheid van den mensch, die in hemzelven zoo wel als in alle zijne instellingen, zichtbaar, onmiskenbaar is) de heerlijkste voorbeelden gaven van zelfopoffering en liefde ten behoeve van zieken, gewonden, en nooddruftigen: maar vergeten wy althands de aan onzen leeftijd nadere dagen niet, die zoo vruchtbaar waren in het stichten van allerlei Godshuizen en liefde-inrichtingen, waarby men, niet eene hoogmoedige weldadigheid, die zich zelve vergoden wil, maar uitsluitend de eer van God en het welzijn des naasten in het oog had. In die dagen had men gegruwd van een ontwerp, om een zoogenaamde algemeene eeredienst in te voeren ten behoeve van een Armengesticht, en men had den willekeur niet zoo verre gebracht, als om zich het recht aan te matigen getrouwde lieden, buiten hunnen wil, uit weldadigheid van elkander te scheiden.

Maar wy schaffen de slaverny der Negers af! - Dat is te zeggen, men heeft daartoe in onze eeuw het ontwerp gevormd.Van het ontwerp tot de uitvoering is, byzonder in deze verlichte eeuw, nog een groote afstand. Intusschen bewijst dit ontwerp op zich zelve even weinig de menschlievende strekking van het thands bestaande geslacht, als het vermaarde ontwerp van den Abt de St. Pierre de vredelievendheid van zijnen tijd bewijst. Doch, wat daar ook van zij, wat is dat geheele ontwerp, waarvan de wezenlijke weldadigheid, ten aanzien der voorwerpen zelve van het filosofisch medelijden, nog zoo zeer en op zoovele en gewichtige gronden betwist wordt? Ik houde het daarvoor, dat

de afschaffing van de slaverny der Negers almede behoort tot die hersenschimmige menschlijke wijsheid, die deAlmacht wil vooruitloopen, en niets uit zal richten ten goede, maar veeleer eindeloos veel ten kwade. Zoo immers laat het zich tot nog toe aanzien, hoe weinig men dan ook in de daad met het ontwerp gevorderd is. Te recht zegt een Fransch Schrijver van veel verstand en naam er het volgende van: 'De Wijsbegeerte onzer dagen tracht overal den loop der natuur, zoo wel als die der Voorzienigheid om te keeren: daarom heeft zy ook met groot geschreeuw de vrijheid der Negers geëischt, zonder bedenking, zonder voorzorg, zonder onderzoek of deze menschen wel vatbaar of ten minsten rijp waren voor die vrijmaking. Wat is het gevolg geweest? Verwoesting der coloniën, moord der planters, volslagen regeringloosheid, bloedige en doodelijke oorlogen.'

In alle deze dingen dan gaat men zonder kennis van zaken of overleg naar de bespiegelingen van een verhitte verbeelding te werk, die eene wereld naar hare wetten wil scheppen of hervormen, en de beschikkingen der Voorzienigheid beschimpen en verbeteren. O! dat wy ons van deze vermetelheid wachten. De toren van Babel is daaraan haar oorsprong verschuldigd. En wat werd er van hare stichters? Zy zijn verstrooid, en hunne talen zijn verward, en hunne ontwerpen zijn verijdeld, tot een voorbeeld aan den van hoogmoed en ijdelheid immer opgeblazen mensch. In den geest heeft men

dat Babel zedert duizend maal herbouwd, en duizendmaal heeft God de zwakke en verdorven stervelingen beschaamd, die zich een naam willen maken door in de rechten des hemels te treden.

Vergenoegen wy ons dan met de plicht te vervullen, die ieder dag ons aanwijst, en die de Voorzienigheid aan ieder onzer naar mate van zijne vermogens, van zijne betrekkingen, en van de waarachtige behoeften onzer medemenschen heeft opgelegd; en stellen wy ons niet in de plaats van den Vader, die in de Hemelen is, als hadden wy zijne schepselen liever dan Hy-zelve. Gen. IX. 25, 26, 27. Neen! zoo op het nageslacht van Cham nog de vloek rust van den gehoonden Aartsvader, ook aan dien vloek heeft Gods oneindige barmhartigheid een zegen ter verzachting gehecht; en de Neger, wien de door Hem bepaalde orde aan den naar lichaam en ziel verre boven hem verhevenen blanken heeft dienstbaar gemaakt, geniet daartegen eene veiligheid, een welvaart in zijnen staat, die een oneindig getal vrijen in den hunnen vaak ontbeert. Die slaverny sluit hem ook niet uit van die alles vervullende Goedheid, die zich op zoo vele en zoo onderscheidene wijzen openbaart, verre boven onze bevatting en boven onze verbeelding. In dien hoogeren staat, waartoe het kortstondig verblijf op aarde slechts eene voorbereiding is, zullen wy eenmaal de aanbiddelijke Wijsheid rechtvaardigen, die een zoo groot en veelvuldig onderscheid tusschen Adams kinderen gewild heeft, en wy zullen de

Waanwijsheid verfoeien en beklagen, waarmede wy zijne ondoorgrondelijke ontwerpen zoo dikwerf, schoon vruchteloos, trachtten te verijdelen in onze blindheid.

Zie daar dan de aart der menschlijkheid van onze eeuw: verwaarloozing van de dagelijksche plichten, en een rampzalige ijver om in de beschikkingen, ja! in de plaats van God te treden; hardheid en gevoelloosheid voor den geestelijken nood van een halve wereld onchristelijke Europeanen, en een stelselmatig medelijden met menschen, wie de natuur tot nog toe tot een ondergeschikten staat bewerktuigd heeft, wie de slaverny van een allerverschriklijksten dood bevrijdt, en die in deze slaverny verre weg minder ongelukkig zijn, dan dit onrechtvaardige geslacht van *liberale* dwingelanden, menig eerlijk en Godvruchtig man, die de Waarheid lief heeft en verdedigt, getracht heeft te maken.

Maar wy, nadenkende Christenen! maken wy ons deze beschouwing ten nutte, om de oorzaak te erkennen, dier, het zij in de vroegere, het zij in onze dagen, zoo zichtbare onverdraagzaamheid en onmenschlijkheid onzer natuur; en hoe zy in de plaats getreden zijn van die heilige liefde tot God en zijne schepselen, die de naar Gods evenbeeld geschapen mensch eenmaal in het hart heeft gedragen, maar door de zonde verloren. Laten wy ons vernederen, en de uitwerksels dier zonde in ons zelve en in al het geen ons omringt, zonder uitzondering van een eenig tijdvak, maar vooral niet van het

onze, waar in de mensch zich verbeeld heeft wijs te zijn boven God, ootmoedig erkennen; en schrijven wy al het goede, dat ooit door den mensch geschied mag zijn, niet aan eigene voortreflijkheid, niet aan eigene kracht, niet aan eigene verdiensten toe, maar aan den invloed van dien Hemelschen Meester, om wien te volgen wy alle opgeworpen zoo Pharizeeuwsche als Sadduceesche wijzen moeten verlaten, ja! waar het nood is, onverschrokken bestrijden en tot stilzwijgen brengen.

Schoone kunsten.

Wy betreden thands een geheel ander gebied. De mensch moge van den kant van het hart dan niet zijn vooruitgegaan, een wijsgeerige eeuw stelt natuurlijk meer prijs op de vermogens van vernuft en verstand, en op den voortgang van kunsten en wetenschappen, dan op allen mogelijken bloei van Godsdienst en Zedelijkheid! Zijn wy dus slechts in dat opzicht onze voorgeslachten vooruit gestreefd, zoo blijft de Geest der Eeuw zegepralen, en op den naam van VERLICHT roemen, wat er ook van al het overige zijn moge.

Jammer derhalve dat de Schoone Kunsten zich tot nog toe hardnekkig weigeren aan het bevestigen van den hoogmoed der negentiende eeuw. Vergeefsch worden er alomme Genootschappen en Maatschappyen ter kweeking, ter aanmoediging, ter uitbreiding van de Kunst opgericht en opgehemeld;

wat zal het baten? Men brengt door menschlijke vereenigingen geen Homerussen, geen Raphaëls voort. En daar alléén bloeien de Kunsten, waar de ingeboren genie het hart opwekt en het verstand verlicht, op Goddelijk, niet op menschelijk bevel. Men brengt geen waren dichter ooit tot zwijgen; veel min behoeft hy de aanmoediging van het volk om de aandoeningen te gevoelen, die hem doen zingen, of om ze in hemelsche melodyen over te storten in harten, die dichterlijk bewerktuigd zijn. Even zoo is het met de Schilderkunst, even zoo met alle echte zusters der tot een hooger wereld behoorende Poëzy!

Maar het geen aan onze ontwerpen en werkzaamheden en pogingen en beschikkingen niet gelukken mag, dit brachten die duistere tijden, waarop wy thands uit de hoogte nederzien, van zelve en ongevergd te voorschijn. Europa was nog niet wijsgeerig, Europa was nog onnoozel genoeg om aan iets hooger dan Fransch *materialisme* of Duitsche *neologie* te gelooven, toen het de heerlijkste vernuften in het vak der kunsten bezat, toen het die onsterflijke mannen voortbracht, wier voortbrengselen nimmer naderhand zijn overtroffen, noch zelfs geëvenaard.

Laten wy eerbied hebben voor de kunstvoortbrengselen ook onzer dagen; laten wy de geniën, die ze schiepen, toejuichen en bewonderen, zy zelven stellen er eer in, te bekennen hoe verre verheven de vorige eeuwen in dit opzicht boven de onze

zijn, en hoe dwaas het zoude wezen, haar den voorrang in het gebied der schoone kunsten te willen betwisten.

Vergelijkt dan ook onbevooroordeeld en met kennisse van zaken de in Europa heerschende soort van Dichtkunst, (ik spreke hier van de poëzy, als Kunst beschouwd) Schilderkunst, Bouwkunst, met die van den ouden tijd! Waar zijn de heldendichten, waar zijn de Treurspelen, waar mede wy, ik zeg niet de Homerussen en de Sophoclessen, maar de Tasso' s, de Camoënsen, de Racine's, en Corneille's beschaamd zullen maken? Waar zijn de Schilderstukken, die ons boven de dagen van Raphaël, van Guido Reni, van Da Vinci, van Rubens, vanVan Dyck moeten verheffen? Waar zijn onze Michel Angelo's, of waar de kerkgebouwen, de paleizen, de gedenkstukken, waarmede wy by het nageslacht den roem van onze Bouwkunst zullen vestigen, gelijk die van het voorgeslacht by ons gevestigd is?

En geen wonder! men heeft den Geest van God, (dien zelfs de Heidenen, als de eenige oorzaak van alle kunstvervoering en verheffing erkenden, wanneer zy uitriepen:

Daar is een God in ons! zie daar ons kunstvermogen!)

van alles uitgesloten, overal verbannen. Het Evangelie bezielde Raphaël en Rubens, de Fransche omwentelingsgeest den Jacobyn David . Zy zijn gloeiende van hemelsche aanblazing, hy is koud, als de aarde, die haren Schepper verlaten heeft.

En moest een Vondel, een geloovige en ijverige Vondel (hoe zijn verstand in byzondere stukken van het Christendom ook gedwaald mag hebben) niet geheel anders zingen, dan een duivelsche Voltaire, die er eer in stelde, een persoonlijke vijand van den gezegenden Verlosser te zijn? Moest eindelijk een Bouwkunst, die voornaamlijk tot het stichten van kerken ter verheerlijking Gods beoefend werd, niet geheel het tegenovergestelde zijn van die eener eeuw, die millioenen besteedt aan het bouwen van Operazalen en Schouwburgen? Ja! zoo is het, men dichtte, men schilderde, men bouwde in de vroegere dagen uit geloof en om te loven; in de onze, uit weelde en om naam te maken: in de vroegere dagen, voor den reinen hemel; in de onze, voor de afgevallen wereld Van de muziek spreke ik hier niet. Deze heeft geheel haren aart verloren, zedert zy, met al het overige onder de menschen, zich onafhanklijk heeft gemaakt van dat gene, waaraan zy behoorde onderworpen te wezen, de Dichtkunst namelijk. Doch bovendien wordt de kunst zelve ook hier langzamerhand aan de uitvoering ondergeschikt, en, gelijk tegenwoordig het stuk om den acteur gemaakt wordt, zoo is het *consequent* dat de muziek om den zanger zij, en naar zijne meerder of minder begaafdheden gewijzigd worde. Dit alles hangt voortreflijk te zamen met de begrippen onzer eeuw over de onderlinge ondergeschiktheid van alle dingen..

Ik wete het, eene nieuwe geest begint in de poëzy, vooral in ons Holland, op te komen en te heerschen, die geest van godsdienstigheid, van aanhanklijkheid aan een hoogere wereld, die alleen aan de kunsten de ware schoonheid kan mededeelen.

Als zoodanig behoort de poëzy mede tot die uit den hemel aanrukkende legermacht, die welhaast alles zal herstellen, en wier nadering zich zoo treffend reeds van verschillende kanten laat verkondigen. Doch is deze soort van poëzy in achting by onze eeuw? Ik zoude het niet denken. Althands die poëzy bestrijdt alle hare beginselen, en heeft zich in een geheel tegenovergestelde richting geplaatst. Zy behoort niet tot den geest der negentiende eeuw, waarin zy slechts historisch verschijnt.

Zoo mag dan ook deze negentiende eeuw op al het geen zy schoons en edels en voortreflijks en heerlijks heeft niet roemen, even weinig als de nacht op den ochtend, dien zy ziet aanbreken, en waaraan zy grenst, doch die haar verjagen, vernietigen, verzwelgen zal.

Wetenschappen.

Doch is het met de wetenschappen beter gesteld? Men zegt het. Doch ik bewere, dat, al ware het ook dat men in deze eeuw kon gezegd worden iets meer of iets beter te weten dan in de voorgaande, dan nog de vraag niet ter harer eere beslischt was. Of is het niet in de daad gemaklijker op een reeds geöpenden weg voort te wandelen, dan een nog ongebaanden te openen? Zal het dus waar zijn, dat deze eeuw hare voorgangsters in het vak der Wetenschappen overtreft, dan moet het bewezen zijn, dat zy naar evenredigheid grooter vorderingen heeft gemaakt, boven het geen zy van het voorgeslacht heeft ontfangen. Deze bedenking komt by onze heethoofdige verlichters niet eens op. Intusschen erkennen alle kundigen in hun vak eenstemmig, dat de gronden van alle verbetering in de menschlijke kennissen gelegd zijn in de vroegere dagen. Maar zy beweren

niet even eenstemmig dat men op de door de voorvaderen gelegde gronden altijd in onze dagen even vlijtig, even naauwkeurig, even zeker, of even kunstmatig is te werk gegaan in het opbouwen. Zy beweren niet, dat onze eeuw de wetenschappen heeft gezuiverd en gelouterd, maar wel dat zy, in de plaats van eenige weinig beduidende vooroordeelen, hier en daar aan de juiste en stevige begrippen van den ouden tijd gehecht, duizend nieuwe maar eindeloos dwazer en gevaarlijker vooroordeelen en dweeperyen (doch die men uit eerbied voor het ongeloof, waar uit zy spruiten, met dezen naam niet noemen durft) heeft ingevoerd. Zy beweren niet, dat onze eeuw zoo veel rijker is aan kennisse van zaken, aan naauwkeurigheid van waarnemingen, aan grondige geleerdheid, aan werkzaamheid, vlijt en bekwaamheid tot het zamenstellen, het bewerken, het nuttig maken van schriften en boeken, gelijk wy van het voorgeslacht zoo vele ontfangen hebben, thands, wel is waar, of vergeten of in onbruik geraakt, of in minachting gebracht, doch waarin men, by een schat van wijsheid en kennis, waarvan wy zelfs geen denkbeeld meer hebben, ook nog dat gene te rug vindt, waarop deze eeuw zich als op nieuwe ontdekkingen en uitvindingen van haar meer verlicht verstand durft verhoovaardigen. Zy beweren niet, dat onze eeuw zoo veel grooter mannen heeft voortgebracht dan de Of zoude deze, door hatelijke partyzucht zoo miskende, groote man, ook zijn overtroffen geworden door die hedendaagsche Hoogduitsche uitleggers, die van des Heilands verheerlijking op den Berg een wandeling in de maneschijn gemaakt hebben, of van Zijne hemelvaart, eene natuurlijke verwijdering uit de oogen der discipelen? Calvyn's in de Godgeleerdheid, de Coper-

nic's in de Sterrekunde, de Newton's en Leibnitzen in de natuurlijke en bovennatuurlijke Wijsbegeerte, de Boerhave's in de Geneeskunde, de Cujac's in de Romeinsche Rechtsgeleerdheid, en zoo vele andere in zoo vele takken van menschlijke kennissen, als daar bestaan. Waarop roemt dan deze negentiende eeuw, als tegen de domheid der voorgaande geslachten? Wat zien wy met onze verzwakte geest- en lichaamsvermogens neder op onze stevige, bedaarde, en wijze voorvaderen? Of is het ook om dat wy zooveel meer weten dan zy van de kunst om zedelooze balletten te bewerktuigen, en om dat in onze dagen de Modesjournalen en de Almanakken voor Lekkerbekken tot de sieraden der letterkunde behooren, dat wy ons den voorrang boven hen in geleerdheid en kennis zullen aanmatigen? Zekerlijk, in alle inrichtingen, die dienen kunnen om hart en zeden en goeden smaak te verpesten en te bederven, hebben wy het zedert vijftig jaren al zeer verre gebracht. Moet dit ons dierlijker dan dieren worden *verlichting* heten?

Doch zoo, in tegendeel, het doel van alle wetenschap de verheffing van ons hart tot God en tot Zijne Waarheid wezen moet, ô! dat wy ons dan schamen over onze eeuw! Wat wetenschap heeft men niet trachten te misbruiken in deze eeuw tot

een wapen ter bestrijding van Gods Openbaring, Zijne gebooden, Zijn bestaan? Men heeft de Geologie bestudeerd, om Mozes verhaal van de Schepping en van den Zondvloed voor valsch te verklaren, de Sterrekunde om het wonder van Josua tegen te spreken, de Natuurkunde om alle onze betrekkingen tot de geestenwereld stelselmatig af te snijden; men heeft het zoogenaamde natuurrecht tegen Goddelijke zedelijkheid en Goddelijke instellingen doen opstaan, en de filosofen zijn zoo ver gekomen, dat De Fransche Encyclopedisten. zy het overspel gewettigd hebben, en De Duitsche Neologen. het huwelijk tot een bloot burgerlijk verdrag ontheiligd.

De ijdelheid van alle die bewijzen is door Gods Voorzienigheid wel geopenbaard; en diezelfde wetenschappen, met meer goede trouw, meer naauwkeurigheid, meer verstand, meer oordeel, meer kennis beoefend, hebben getuigenis gegeven van de Waarheid in de Heilige Schriften in alle opzichten vervat; doch wachten wy ons de wegen van God, die Zijne kerk tegen de poorten der helle beveiligt, met de wegen dezer afvallige eeuw te verwarren! Het kwaad, door hare wanbegrippen veroorzaakt, is zichtbaar voor de oogen aller geloovigen. Voltaire's lasteringen zijn alom bekend: maar de hoeveelste kent de voortreflijke wederlegging zijner drogredenen door den schranderen en doorkundigen Guénée? En terwijl Buffon en Ballenstedt en hunne

gelijken overal of gelezen of geroemd worden, ofschoon (of, helaas! om dat) hunne gevoelens met de echte Bybelleer in wederspraak zijn, de hoeveelste neemt zijn toevlucht tegen hunne hersenschimmige stelsels by de schriften van een rechtschapen De Luc, en wie met hem het getuigenis van ons aardrijk zelve hebben opgeroepen tot bevestiging van het gezegende geloof in de Openbaringen der Heilige Schrift?

Zoo is dan het gevoelen van den Sophist Rousseau, (schoon in een gantsch anderen zin, dan hy in staat was te bedoelen,) door de ondervinding onzer dagen gerechtvaardigd. Een halve kennis, een gedeeltelijke wetenschap, een oppervlakkig onderzoek, partydige oordeelvelling en wat al meer van dien aart tot het kenmerkende behoort van de wijsheid der negentiende eeuw, heeft den mensch eindeloos verder dan ooit verwijderd van Dat is by ons de staat des menschen, zoo als hy voor den zondenval bestond, en geenszins, als by de filosofen, die elendige natuurstaat, die nooit bestaan heeft, en waarvan het denkbeeld-alleen een rechtschapen gevoel doet walgen. zijnen oorspronkelijken staat, de afhanklijkheid van God, en de betrekkingen tot den hemel; zy hebben het gevoel verkoeld, het hart bedorven, en het verstand met ijdelheden opgeblazen, niet met Waarheid gevoed. En aldus hebben de wetenschappen mede hun deel in de verbastering van het

menschlijk geslacht, die welhaast zoo verre zal komen, dat het herstel onmogelijk zal schijnen naar de wegen der menschen, en daarom des te zekerder voor den geloovigen in de wegen van den Almachtigen en Barmhartigen God!

Constitutie.

In vroeger dagen leidde men den oorsprong der menschlijke maatschappyen af uit de geschiedenissen, die ons de Bijbel van de eerste menschen en van de verspreiding hunner afstammelingen over het aardrijk geopenbaard heeft. Men geloofde, dat geheel het menschdom van één bloed afstamde, en dat de vermenigvuldiging der geslachten, volken en koninkrijken had te weeg gebracht. Men begreep diensvolgens dan ook, niet door eenig verdrag of door zijn vrije keuze, maar door zijne geboorte zelve en door de beschikkingen Gods geplaats te zijn geworden in deze of gene afdeeling van de groote menschelijke familie, en men begreep tevens aan verplichting jegens de maatschappy even zeer te zijn gebonden, men zich aan dezelve dooreen uitdruklijk verdrag had onderworpen.

In die tijden dachten zoo wel geleerden als on-

geleerden, zoo wel onderdanen als machthebbers, naar den eenvoud van een gezond verstand en de verlichting des Bijbels schier eenstemmig over dit punt. In onze tijden (in welke men niet meer als voorheen om een goed Rechtsgeleerde te zijn het Roomsche Recht grondig behoeft te kennen, maar, zonder ooit van Ulpianus, Modestinus, of Theophilus gehoord te hebben, volstaan kan met het napraten der ijdele theoriën van het zoogenaamde natuurrecht, en der machtspreuken van Montesquieu, Rousseau, en hunne Duitsche, Engelsche, en Fransche mededweepers) in onze tijden is het zoo verre gekomen, dat zelfs zoogenaamde Rechtsgeleerden eene figuurlijke of verbloemde manier van zich te kennen te geven tot een werkdadig en wetenschaplijk rechtsbeginsel hebben gemaakt, het welk zy in blinden ijver op de belangrijkste en heiligste betrekkingen van den mensch hebben toegepast. In onze tijden is het eene (by verdrag) aangenomene waarheid, dat de maatschappy haren oorsprong heeft in een verdrag. Want de oorspronklijke staat des menschen is, volgens deze theoristen, die afgrijsselijke natuurstaat geweest, waarin de mensch verre beneden het verachtelijkste dier staat, en waar tegen zoo de gewijde als de ongewijde geschiedenis, zoo het gezond verstand als de ondervinding eenparig getuigenis geven, als hebbende nooit bestaan dan in de gekrenkte hersenen van zommige rampzalige filosofen. Uit dezen natuurstaat zouden zich de menschen by verdrag tot eene geregelde maatschappy (naar de verschillende keuze der verdragende partyën in den vorm van eene monarchy, aristocratie, of democratie)

vereenigd hebben, en onderling hebben vastgesteld, dat voortaan het recht van den sterkste niet meer zou gelden, maar dat ieder, met verzaking van zijn byzonder belang, zich zoude onderwerpen aan de, wetten van algemeen voordeel, billijkheid, en zelfs zedelijkheid. Zoo deed dan de sterkste vrijwillig afstand van de meerderheid, die hem zijne grootere krachten verzekerden, zoo deed ieder byzonder mensch afstand van alle neigingen, alle driften, alle eigen begrippen, alle vooroordeelen, alle inwendige boosheid, en vooral alle eigenbelang, ten beste van het algemeen; en dit alles ging by verdrag toe, ofschoon de verplichting om aan een verdrag getrouw te blijven eerst door de oprichting der maatschappy geboren werd, - Doch op zulke kleinigheden letten die groote vernuften niet, die de zaken *in massa* zien, en het aan de dweepers en onverlichten overlaten om na te denken, of zy in *detail* uitvoerlijk, mogelijk, en zamenhangende zijn.

Wat verblindheid is deze! Is het dan zoo bezwaarlijk te bevatten dat wy, en onze voorvaderen als wy, in een reeds bestaande maatschappy, door de natuurlijke vermenigvuldiging van den eersten mensch geboren zijn, geenszins haar hebben kunnen stichten of vestigen? En is het niet eene waarheid, die den onbevooroordeelde voor oogen springt; dat wy door onzen vrijen wil of dien onzer voorouders even weinig leden van den staat zijn, als wy het om die reden van de Schepping zijn? Wy worden geplaatst, en plaatsen ons zelve niet in de betrekkingen, die ons plichten opleggen; en de verplichting van

den burger jegens den Staat is even zoo weinig het gevolg van een voorafgaand verdrag, als die van een kind jegens zijne ouders, tot welke het noch met zijn wil, noch met zijn weten in betrekking is gebracht.

Of bestaan er wellicht geen andere bronnen van plicht en recht, dan Verdragen? De Romeinsche Rechtsgeleerden dachten er anders over. Doch die halzen wisten ook niet wat party men ter bevordering van allerlei heerschzuchtige en oproerige oogmerken trekken kon van eene leer, waardoor alles wordt te rug gebracht tot den uitgedrukten of onderstelden wil van den mensch, zonder dat hy aan dien van een hoogere macht iets toe te schrijven hebbe. Doch wy zijn wijzer: wy verklaren alles uit verdragen, en wat wy niet verklaren kunnen, dat ontkennen wy! By verdrag hebben de natuurmenschen zich tot eene maatschappy vereenigd; by verdrag hebben zy zich zelve eene zedelijkheid en eigen gerechtigheid voorgeschreven; Dit verdrag onderstelt wel noodzakelijk een reeds vroeger bestaande taal; doch zoo naauw nemen het de wijsgeeren niet, en in de daad eene gezonde *logica* behoort tot die ouderwetsche vooroordeelen, die men voor de goede lieden overlaat, die nog in God gelooven. by verdrag hebben zy bepaald, wat schoon of onschoon zoude heeten en wezen; by verdrag hebben zy alle de artikelen van Waarheid, Schoonheid, en Recht vastgesteld, zoo voor geheel het menschdom in het algemeen, als voor iedere natie, en iedere maatschappy in het byzonder. Met verdragen worden

de dingen des hemels als die der aarde voor elk bevattelijk. Is het ook niet ten gevolge van een verdrag, dat de zuigeling de melk geniet, die hem de moederborsten aanbieden? Is het niet ten gevolge van een verdrag, dat het kind zijne vermogens ontwikkelt, en opgroeit? Is het niet ten gevolge van een onderling verdrag dat de saisoenen elkander opvolgen? Heeft zich de aarde niet by verdrag verbonden, in een jaar rondom de Zon te wentelen, en, by een verdrag met zich zelve, (want dit kan niet vreemd zijn in een eeuw, waarin de plichten tot zich zelven zoo groot een rol spelen) binnen vier en twintig uren om haren as? Is het eindelijk niet ten gevolge van een verdrag, dat de Almachtige bestaan mag, wien dan ook het Fransche volk onder Robespierre wel heeft gelieven voor bestaande te erkennen?

Doch, by al den onzin, dien dit belachlijke en tevens betreurenswaardige denkbeeld van maatschaplijk verdrag heeft te weeg gebracht, is geen gevoelen bedrieglijker, gevaarlijker, afschuwlijker, en tevens meer algemeen in onze dagen aangenomen, en met meer woede voorgestaan, dan dat van de Oppermacht des volks, en van de oorspronklijke ondergeschiktheid van alle Vorsten en Overheden aan die Oppermacht, welke zy alleenlijk heeten uit te oefenen, en voor welker uitoefening zy in zoo verre aanspraaklijk aan het volk gesteld worden, dat hunne macht in 's volks boezem te rug keert, zoo dra het begrijpt, dat aan de voorwaarden, waaronder de Overheden aangesteld zijn, niet vol-

daan wordt, en dat tot zulk een begrip het volk al zeer ligt overgehaald kan worden, heeft de ondervinding op eene bedroevende wijze genoeg bewezen. Uit dit beginsel volgt onmiddelijk, dat de richtsnoer van den Vorst niet meer het waarachtige belang zijner Onderdanen zijn moet, maar wel de geliefkoosde gevoelens van een wufte menigte, of van hare dweepende of door heerschzucht vervoerde leiders, die haar tot werktuig maken van de goddelooste en verfoeilijkste ontwerpen tot afschudding van alle beginselen van gerechtigheid en van gehoorzaamheid.

Geheel anders was het gevoelen der Vaderen over den oorsprong van de macht der Overheden. By hun was de eerste Koning, niet een gelukkig soldaat (gelijk het de ligtzinnige, oppervlakkige, en in goddeloosheid onvergelijklijke Voltaire uitdrukt), maar een vader, die naar het beeld des Vaders in de hemelen zijne kinderen regeerde, en naar wiens beeld de Koningen over de uitgebreide huisgezinnen, die men Volken noemt, regeren moeten, het zij God hun door de geboorte, of door eeneonmiddelijke roeping, zalving, en krooning, of eindelijk middelijk, door de kennelijke bestiering der gebeurtenissen de oppermacht in handen geeft. Zoo zijn zy dan aan God alleen verantwoordlijk, voor hun geweten en voor het toekomende oordeel, niet aan menschen, voor een oproerige vergadering en voor een opgeworpen rechtbank. Aan deze Vorsten en Overheden hield men kinderlijken eerbied verschuldigd te zijn; onschendbaar waren hunne personen, onwederstaanlijk hunne bevelen, onherroeplijk hunne

macht, ten zij die zich in openbare tegenstrijdigheid bevonden met Gods geschreven Woord, of met Zijnen kenlijken wil, dat is, ten zij dezelve gericht waren tegen den genen, van wien alle machten afkomstig zijn. Uit dien hoofde alleen was de opstand tegen Filips van Spanje wettig, en volstrekt niet om eenige overtredene privilegien. Uit dien zelfden hoofde was de afzetting van Jacob den Tweeden van Engeland wettig..

En dit gevoelen was wederom op den Bijbel gegrond. De Zaligmaker had gezegd: *Geeft den Keizer, dat des Keizers is.* De Apostel Paulus: *Alle ziele zij den Machten over haar gestelt onderworpen. Want daar en is geen Macht dan van Godt; ende de Machten die daer zijn, die zijn van Godt geordineert.* De Apostel Petrus: *Zijt alle menschelijke ordeningen onderdanig, om des Heeren wille: het zij den Koning, als de opperste macht hebbende. Het zij den stadhouderen, als die van hem gesonden worden, tot straffe wel der quaetdoenders, maar tot prijs der gene, die goet doen. Want alsoo is 't de wille Godts, dat gy weldoende den mont stopt aan de onwetentheid der dwase menschen: Als vrije,* ENDE NIET DE VRIJHEID HEBBENDE ALS EEN DEKSEL DER BOOSHEIT, *maar als dienstknechten Godts. Eert een yegelick: hebt de broederschap lief: vreest Godt: eert den Koning*. Vergeefsch voert men als een schriftuurlijk bewijs tegen de heiligheid der koninklijke macht de plaats aan van I. Samuel VIII: 11. en volg. Want het is openbaar, dat de toorn Gods over de Israeliten ontstoken was, niet om dat zy een Koning begeerden, maar om dat zy een ander Koning, dan Jehovah zelven, wilden. Dit blijkt uit het voorgaande zevende vers: *Sy hebben MY verworpen, dat IK geen Koning over haar zal zijn*. Vergelijk I. Sam. XII: 12.

En wat stelt men nu tegen dit alles, als triumferende, over? Een tooverwoord: CONSTITUTIE. Engeland heeft eene Constitutie: (Engeland zegt men) is aan die Constitutie bloei, welvaart en vrijheid verschuldigd: Derhalve moet ieder ander volk met eene Constitutie even zeer bloeien, welvarend en vrij wezen; en zonder zoodanig een Constitutie is er geen heil voor de volken te wachten!! *Post hoc, ergo propter hoc!* Zoo spraken de kwakzalvers ten allen tijde.

Maar men denkt niet na, dat diezelfde Engelsche Constitutie niet *a priori* is opgesteld en aangenomen, maar langzamerhand als door zich zelve is gevormd en tot een zekere rijpheid, na vele jaren, gevorderd. Hoe zal men zich nu dezelfde heilzame gevolgen. durven beloven van een haastig opgesteld Reglement, bestaande uit eenige honderd, door menschelijke voorzienigheid berekende gevallen en uit bepalingen, waarvan de mogelijkheid van uitvoering zeer twijfelachtig, en de wijze van uitvoering althands geheel onbekend en onzeker is?

Men vergeet voorts, dat die zelfde zoo hoog geroemde Constitutie van Engeland, op wier *model*

men zoo oneindig vele nieuwe op het vaste land gesneden en versneden heeft, door haar eigen voornaamste staatsmannen dikwijls is beschouwd geworden als eene allervreesselijkste hinderpaal aan de behoorlijke ontwerping en uitvoering van de allernoodwendigste staatsmaatregelen. Daar van daan in de eerste plaats, het opschorten van het grondbeginsel zelve der Constitutie in alle tijden van nood en gevaar; in de tweede plaats, de verregaande kwade trouw, waartoe zich de Engelsche Ministers gedwongen achten in hunne openingen aan de beide Huizen van het Parlement; en in de derde plaats, de schandelijke, oneerlijke, en zedelooze wijze, waarop niet alleen de verkiezingen der zoogenaamde volksvertegenwoordigers geschieden, maar ook waarop de stemmen gewonnen worden, om het Ministerie tegen de oppositie staande te houden; om van duizend andere misbruiken te zwijgen, die, terwijl zy het ongenoegzame eener Constitutionele regeling ter voorziening in de eerste vereischten van eene behoorlijke regering overvloedig bewijzen, tevens op de eerlijkheid en zedelijkheid van het volk den allerverderflijksten invloed noodzakelijk moeten uitoefenen. Maar, wel verre dat deze misbruiken de oogen zouden openen van de verblinde aanhangers aller nieuwigheden en schijnverbeteringen, verdiepen zy zich daar door te meer in hunne jammerlijke vooroordeelen, en verbeelden zich dat de zaken des te beter zouden gaan, indien de volksvertegenwoordiging nog meer dadelijk en onmiddelijk plaats had, en zy schijnen niet te kunnen begrijpen, dat de vermelde misbruiken in den aart

zelven van het Constitutionele stelsel liggen niet alleen, maar ook dat eene vertegenwoordiging, waardoor de wil van het volk waarlijk kenbaar, uitvoerlijk, en bewerkstelligd zoude kunnen gemaakt worden, eene ongerijmdheid en onmogelijkheid is, die alle denkbare Engelsche, Spaansche, of Americaansche Constitutien nimmer zullen aannemelijk maken, dan voor de dweepende verbeeldingskracht en de heerschzuchtige ontwerpen van eigen grootheid der zoo hoog geroemde Liberalen onzer dagen.

Wat is dan dat fraaije stelsel van Constitutionele verdragen tusschen Vorsten en Volken, waar door de eersten verhinderd zouden worden hunne macht te misbruiken; wat is het, indien het blijkt onuitvoerlijk te zijn? Want wie zal oordeelen of de Vorst wezenlijk schuldig is aan de overtreding van een artikel der Grondwet? Het volk? Zoo zoude het in dezelfde zaak Rechter en Party wezen. Of bestaat er eene hoogere rechtbank op aarde, waarvoor het zijnen Vorst van willekeur of misbruiken zal beschuldigen? Immers neen. Hier beslist derhalve alleen het recht dat de overmacht geeft. Zoo lang nu het leger de zijde van den Vorst houdt, zoo kan hy, niettegenstaande alle mogelijke by de Grondwet genomene of onderstelde voorzorgen, zijne macht ongestraft te buiten gaan. Zoodra integendeel het leger (gelijk in Spanje by den opstand van het jaar 1820 plaats had) de party kiest van hun, die zich gelieven uit te geven voor de tolken van den wil des volks, wat zullen den Vorst zijne goede oogmerken, zijne onschuld, zijn wezenlijk gelijk, zijne rech-

ten tegen eene oproerige menigte, als zy ondersteund wordt door de verleide krijgsmacht, baten? Hoe zoude zich Lodewijk de Zestiende ooit vrij gepleit hebben voor de verfoeilijke vergadering, die hem ter dood veroordeeld heeft, om dat zy het wilde, en om dat zy het door geweld vermocht? En wat zoude het thands den Koning van Spanje baten, al kon hy ook met een uitdruklijk artikel den muiteren, die zich 's Lands Cortes noemen, bewijzen, dat zy wederrechteljk en *inconstitutioneel* handelen, wanneer zy hem naar hunne wijkplaatsen telkens op de meest barbaarsche wijze medeslepen en daar gevangen houden? Die de macht heeft, dien ontbreekt het aan geen voorwendsel om het misbruik te verbloemen, en men verdraait al zeer ligt den waren zin der wet, wanneer men zijne uitlegging met de kracht der bajonetten weet te ondersteunen Tot voorbeeld strekke het onbeschaamd Besluit der Spaansche Cortes, waarby zy dezer dagen den Vorst zinneloos verklaard hebben, om dat hy zijnen beulen verdere gehoorzaamheid weigerde.. Zoo is er dan geen waarborg voor vrijheid en wederzijdsche rechten in een elendig stuk papier, dat door een sterke hand zoo ligt verscheurd wordt; maar de waarborg moet gezocht worden eenig en alleen in het geweten van den Vorst, die voor eene van God ontfangene aanstelling voor Gods vierschaar dan ook verandwoordelijk is.

Doch de hevigste voorstanders zelve van den grondwettelijken regeringsvorm hebben ons dit erkend,

wanneer zy dezer dagen zoo hevig klaagden over de inconstitutionele uitzetting van den Liberalen Manuel uit de Kamer der Afgevaardigden van Frankrijk. Wat heeft hem zijn (voorgewend) recht, wat heeft hem de Grondwet tegen eene meerderheid gebaat, die de krijgsmacht tot haren dienst had? - Maar dit is een misbruik, zegt men. - Het is een misbruik onafscheidlijk van de zaak-zelve, en dat derhalve de grondwet onnuttig en schadelijk maakt, dewijl zy juist daar toe heet ingesteld te zijn, om misbruik van macht te voorkomen. Zoo het nu blijkt, dat zy dit met geene mogelijkheid vermag, wat veiligheid is er dan (zelfs in de onderstelling der Constitutionelen) in dit zoogenaamde verdrag tusschen den Vorst en het Volk, het welk, het zij door openlijk geweld, het zij door list, door omkooping, door kuipery, door kwade trouw, door menschlijke belangen, inzichten en driften, ja zelfs! door bloote onkunde of onverstand der vertegenwoordigers, zoo lichtelijk, zoo dikwijls, en, op den duur, zoo noodwendig, verijdeld wordt? Dan eerst, wanneer men een middel zal uitgedacht hebben om het gantsche volk eenstemmig over zijne waarachtige, of zelfs vermeende, belangen te doen gevoelen, en om dat eenstemmige gevoelen als dan met eene ontwijfelbare zekerheid en met eene wezenlijke goede trouw door vertegenwoordiging kenbaar te maken, dat is te zeggen, wanneer men een volmaakt volk, en volmaakte vertegenwoordigers zonder driften, zonder belangen, zonder dwalingen zal kunnen daarstellen, dan eerst zal ik erkennen dat de Constitutie we-

zenlijk uitvoert hetgene dat zy belooft, en in de daad dat gene is, waarvoor men haar met zoo veel ijver zedert een halve eeuw overal verkondigt. Tot dien tijd toe vertrouwe ik, met mijn verstand, de veiligheid van den onderdaan eindeloos liever toe aan het geweten van eenen aan God aanspraaklijken Vorst, dan aan den eed, door een Souverein op een menschlijke acte in eene zoo heilige betrekking afgelegd. Maar altoos en in alle gevallen blijft mijn hart een beginsel verfoeien, hetwelk de hulde, aan den Koning der Koningen verschuldigd, op een hersenschimmig wezen, dat men overeengekomen is het volk te noemen, overbrengt, en waardoor de wachters aan de dwalende schapen onderworpen worden, niet aan den oppersten Herder, die hen aangesteld heeft om met rechtmatige kracht en ijver de wolven van hun te weren en te verdrijven, die onophoudelijk op roof en verscheuring uitgaan.

Intusschen breidt zich dit afschuwlijke beginsel met de onbegrijpelijkste snelheid en woede naar alle kanten uit. In Engeland bestaat er eene machtige party, die de bestaande *Constitutie* nog niet genoeg overeenkomstig vindt met hare idealen van oproerige volksvrijheid en verlichting buiten de Godsdienst. Deze ijveren en woelen onophoudelijk om den invloed van het volk (dat is, van eenige volksdrijvers en heethoofdige gelukzoekers) op de beraadslagingen van het wetgevend ligchaam krachtiger te maken; en tot dat einde moet de geheele staat van zaken te onderst boven gekeerd worden. Het zijn de *radicalen,* door alle standen en rangen der

maatschappy verspreid, en waaronder zoo wel namen van den hoogsten adel als van het laagste gemeen gevonden worden; ieder met zijn byzonder doel, en byzondere wijze van dweepen, maar allen vereenigd tegen Godsdienst en Maatschappelijke Orde. In America verbeeldt men zich den volmaakten regeringsvorm te bezitten, en men maakt het den goeden Europeanen wijs, (waar van evenwel Even zoo beschaamd, denk ik, als de ridderlijke hulptroepen der uit louter Jacobinisme in opstand staande Grieken, die hunne vrienden en helpers uitgekleed en uitgeplonderd weder naar huis zenden, waarschijnlijk om hen te genezen van hunne onbedachte vooringenomenheid met menschen, die het kruis van Jezus tot de alleronheiligste oogmerken durven misbruiken. de meesten, wanneer zy dat Utopia bezocht hebben, met geheel andere denkbeelden te rug komen, dan zy er heen gegaan zijn) terwijl men het intusschen in dat zelfde land over een der gewichtigste vraagstukken van het Constitutionele stelsel nog niet eens is, of namelijk de vertegenwoordigers altijd en in alle gevallen den wilhunner committenten moeten uitdrukken, en, by wijze van ruggespraak, telkens over ieder tusschen beiden komend voorval raadplegen, (hetgeen eene volstrekte onmogelijkheid is, althands alle mogelijke kracht in den loop der regering belemmert en wegneemt) dan wel of zy in onvoorziene zaken ook hun eigen persoonlijk gevoelen mogen uitbrengen, (hetgeen in dadelijke tegenstrijdigheid met den aart van het stelsel is). In Spanje heeft men een onding opgesteld, het welk de Constitutie der Cortès heet, het monsterachtigste

en ongerijmdste stuk, dat bedorven harten en gekrenkte hersenen voor den dag kunnen brengen, en waarby men zich zelve verbonden heeft, ook de verregaandste en blijkbaarste verkeerdheden binnen de eerste acht jaren niet te mogen verbeteren of verhelpen. In Italie schrijven de Carbonari deze zelfde Constitutie, als een *Specifiek,* aan alle wijsgeerige en verlichte volkeren voor, en zy heeft dan ook, schoon nog onvertaald in de volksspraak, een oogenblik, tijdens den heldhaftigen Napolitaanschen en Piemonteschen opstand, in die landen tot 's volks onheil en verderf het hare gedaan. In Duitschland woelt men mede van alle kanten, om de koninklijke macht en waardigheid te vernietigen; en geheime verbonden, en oproerige leuzen en geschriften zijn overal werkzaam, om jonge lieden op de Academiën, en oude lieden zonder ondervinding, tegen hunne wettige Overheden, tegen de Geopenbaarde Godsdienst, tegen alle van God ingestelde wetten en ordeningen op te zetten en te wapenen. En terwijl men in Europa het voorbeeld geeft van de schandelijkste tegenworsteling aan alle wettige regeringen, scheuren zich de Coloniën al meer en meer van het Moederland af, en verklaren zich onafhanklijk en stichten *constitutionele* keizerrijken en gemeenebesten, wier grondwetten nog een weinig dwazer en goddeloozer zijn, zoo mogelijk, dan de Europesche. Zoo worden alle banden tusschen de Overheden en de Volken, en tusschen de Volken onderling gebroken, en zoo vermenigvuldigen zich overal driften en belangen, die zich dwarsboomen, en voedsel geven aan de vijandschap, die van nature

tusschen de menschen bestaat, om oorlogen voort te brengen, aan wier verscheuring geen einde wezen zal, zoo niet de Godlijke Voorzienigheid met de volheid des Tijds tusschen beiden treedt. O verwarring! o kortzichtigheid van menschelijke wijsheid! - En dit heet nu *staatkundige verlichting.*

En evenwel, heb ik brave, welgezinde, Godsdienstige Protestanten zich hooren verblijden in de pogingen van het Zuidelijk Europa tegen hunne Kerkelijke en Wereldlijke Overheden, als of zy de zaak van het zuivere Evangelie en de verspreiding der Hervormde Leer tegen de dwalingen van het Pausdom zouden bevorderen. Ach! dat men van deze begoocheling te rug kwame! Voor God zijn alle dingen mogelijk: maar, naar den mensch, bestaat er misschien nergens een vijandiger geest tegen het waarachtige Christendom, dan by de helden der Spaansche omwenteling. Het is niet tegen de aanmatigingen der Pauslijke stoel, noch tegen het geweld der Inquisitie, (een geweld, dat, zedert vijftig jaren, naauwlijks meer bestaan heeft), dat zich de Constitutionelen van het Schiereiland, en hunne alom verspreide eedgenooten vereenigd hebben. De wegneming dier misbruiken is slechts het voorwendsel van ontwerpen tegen geheel het Christendom gericht, ja! tegen alle Godsdienst, hoe ook genaamd! Men leze hunne Schriften, men hoore (onder anderen) een hunner hoofden betuigen, dat Spanje verstand genoeg bezit, om binnen tien jaren geen God meer te gelooven, men ga den oorsprong en den voortgang hunner gevoelens aandachtig na, men overdenke dat

de zoogenaamde verlichting der Spaansche Vrijheidshelden uit de, by hun aangebedene, schriften van Raynal, Rousseau, en Voltaire is opgegaan; en men erkenne, dat diergelijke ontwerpen van vrijheid in de daad niet anders zijn dan verbindtenissen *tegen den Heere en tegen Zijnen Gezalfden, om hare banden te verscheuren, en hare touwen van zich te werpen.* En, is dit zoo, wat heeft dan de zuivere, rechtzinnige leer van Christus Hervormde gemeente met de Deïsten en Atheïsten van het Zuiden gemeen; die, worden zy eens meester, de gruwelen van Pausdom en Inquisitie op eene afgrijsselijker wijze, dan ooit te voren gezien is, zullen hernieuwen, om hunne leer van Verdraagzaamheid en hunne zucht naar wereldsche heerschappy te gelijk over de aarde met geweld te doen eerbiedigen?

Maar wy, Nederlanders! laten wy, wier erfgrond de Heere zoo zichtbaar, van de eerste dagen der Hervorming af, heeft begenadigd, laten wy dankbaar zijn, laten wy wijzer zijn! Onze vrijheid zij de Evangelische, niet de filosofische! Eerbiedigen en beminnen wy onzen Vorst, niet als of zijn macht van ons, maar om dat zy van den Hemel is! Aan de Constitutie, die hy ons heeft gegeven, zijn wy, als aan een van den Souverein uitgegaan Reglement van regering, gehoorzaamheid verschuldigd. Doch wachten wy ons haar te beschouwen als een verdrag, dat beide partyen verbindt en wederzijds aan elkander verantwoordlijk maakt. Dit ware eene oorlogsverklaring tegen den God, van wien alléén alle Machten zijn! Ik mag het niet zwijgen, maar

houde my verplicht het met mond en pen, waar het pas geeft, te verkondigen. De Koning is aan den eed, door hem op de Constitutie gedaan, niet gehouden, zoo dra hy oordeelt (en over dit oordeel is hy voor zijn geweten alleen aanspraaklijk) dat de intrekking derzelve, het zij geheel of ten deele, gevorderd wordt ter handhaving van zijn gezag als Vader, van zijne waardigheid als Vorst, van zijne verpligting als Stedehouder Gods in de wereldlijke bestiering van zijne volken, en van zijne betrekking als Christen Koning, die de Hervormde Geloofsbelijdenis, gelijk zijne Voorzaten, geroepen is aan te kleven en te beschermen!

Geboorte.

Dat geboorte louter toeval is, en geene plichten, rechten, of onderscheidingen uit haren aart te weeg kan brengen, is zedert lang, by de wijsbegeerte der eeuw, eene uitgemaakte zaak; en zekerlijk, na dat de Fransche Omwenteling het rijk dier wijsbegeerte gesticht heeft, en diensvolgens de hoogste eer- en leerstoelen voor het laagste gemeen opengestaan hebben, bestaat er voor de algemeenheid van dit gevoelen een tweevoudige reden. Hoe het daar mede zij, het gaat althands by de hedendaagsche denkwijze vast, dat, daar geboorte geen *eigen verdienste* is,dezelve ook geene persoonlijke meerderheid kan geven, maar dat alle eer en macht, alle onderscheiding, alle grootheid in de wereldsche maatschappy naar mate van meerdere of mindere *verdienste* behoort te worden toegedeeld. En wat is nu het gene men *verdienste* heet? Een aantal daden, om welke verricht te hebben men begaafd moet zijn

met eigenschappen, die wy ons zelve even weinig geven kunnen, als het voorrecht der geboorte, of een aantal kundigheden, welker verkrijging even zeer een menigte voorrechten onderstelt, die wy ons zelven toch niet scheppen kunnen, maar lijdelijk van God ontfangen. Indien wy dan groote daden, en voortreflijke kundigheden eerbiedigen moeten en op hare rechte plaats stellen, waarom zullen wy niet erkennen, dat ook aan het onderscheid der geboorte een zeker recht, een zekere plicht, een zekere meerderheid kan gehecht wezen, en waarom zullen wy het eenparig getuigenis Het onderscheid der geboorterechten is, zoo in de gewijde als in de ongewijde geschiedenis, het onmiddelijk gevolg van alle menschlijke vereenigingen tot burgerlijke maatschappijen. Waar twee te zamen zijn, bestaat er dadelijk een meerdere en een mindere, een Jacob en een Esau, een Isaac en een Ismaël, een Sem en een Cham, een Abel en een Caïn; en by alle volken, zelfs de minst beschaafden, bestaat er eene klasse van bevoorrechten met betrekking tot de regering der maatschappy, en eene meer verwijderde van derzelver middenpunt, den Vorst. Ook hebben de geweldigste omkeeringen en vernietigingen der bestaande orde van zaken, zoodra de staat maar weder eenigzins tot rust kwam, de hernieuwing van dat onderscheid, (met verandering alleen van byzondere personen, maar geenszins van de zaak zelve) niet kunnen verhinderen. Daar van daan de noodzakelijkheid, waarin zich Napoleon bevond, een nieuwen adel in te stellen, zoo korten tijd na de geweldige ontbinding van den ouden. van alle volken en van alle tijden daaromtrent verwerpen, om alleen gehoor te geven aan de hersenschimmige theoriën der wijsgeeren onzer eeuw, die zoo veel goeds in alle dingen hebben weggenomen, en zoo veel kwaads overal ingevoerd?

Geboorte is toeval! Maar diezelfde menschen, die dit fraaie denkbeeld overal te pas brengen en invoegen, houden tevens niet op van tot walgens toe uit te wijden over de waarde en over den *adel* van denmensch! Ei lieve! gy, die u beroemt mensch te wezen! waaraan zijt gy dat voorrecht verschuldigd dan aan het toeval der Geboorte? Gy zult het u toch wel tot geen eigen verdienste rekenen, dat gy mensch zijt, en niet een redeloos dier; of, wanneer gy u op uw Vaderland en op de voortreflijkheid van deszelfs bewoners beroemt, gy hebt het toch aan u zelve niet te danken, dat gy Nederlander geboren zijt, en niet Indiaan; Europeaan en niet Africaan; Christen, en niet Heiden of Mahometaan! Het is waar, zommige elendige bestrijders van de waarheid van Gods Woord hebben goed gevonden ons van apen of visschen, die zich door eene lange opvolging van eeuwen tot den staat van mensch vervolmaakt zullen hebben, te doen afstammen; en naar dit gevoelen schijnt het *mensch wezen* zelf een gewrocht van eigen verdienste te zijn. Alleenlijk merke ik dezen hoogvliegenden geleerden op, dat dan nog de verdienste behoort, niet aan ons die slechts door onze geboorte menschen zijn, maar aan den eersten aap of visch, die het ontwerp van menschwording voor zich en zijne nakomelingen bedacht, en aan de eerste maatschappy van deze dieren, die het ontwerp ten uitvoer brachten. In goeden ernst, wat roemt men in wijsgeerigen hoogmoed op den adel van den mensch en zijne meerderheid boven het redelooze dier, die enkel gaven zijn, waartoe wy van ons zelve niets hebben toe-

gebracht, en verwerpt men daarentegen het even zeer wezenlijk onderscheid, dat de Voorzienigheid tusschen de stammen en geslachten van Adams nakomelingschap gewild en daargesteld heeft? Het is hier wederom *inconsequentie,* gelijk overal by de betweters van de negentiende eeuw.

Geheel anders wederom dachten onze Vaderen op dit punt. Dat trotsche woord van *verdienste* was by hen minder in gebruik. Alle voortreflijkheid in den mensch, alle de vermogens van hart en verstand, allen in- en uitwendigen voorspoed rekende men gaven te zijn des Hemels, waar aan naar evenredigheid grootere verplichtingen vast waren. En onder die gaven plaatste men dan ook in verschillende trappen, een hooge, een aanzienlijke, een eerlijke, een bekende, een deugdzame, een echte geboorte. Men stelde er prijs in, van dezen of genen grooten Krijgsheld, braven Staatsman, of nuttigen Geleerde zijnen oorsprong af te leiden, of tot een stam te behooren, die vruchtbaar geweest was in godvruchtige, dappere, rechtschapene mannen, die hun bloed voor de Waarheid of voor het behoud van hun Vaderland hadden gegeven. Men vond in zijne geboorte een prikkel tot edelmoedigheid en braafheid, een teugel, die van laagheden en Thands, daar de laagste geboorte geen beletsel meer is om tot de hoogste standen der maatschappy te geraken, zoo is ook een hooge geboorte geen beletsel om, waar winst te doen is, zich met alles af te geven, en de mindere klassen het brood uit den mond te nemen, door zich, naar het fraaie gelijkheidsstelsel onzer eeuw, ook in zoodanige beroepen een fortuin te zoeken, die men eertijds aan een meer behoeftigen of ondergeschikten stand over liet. De voorbeelden daarvan zijn ontallijk; in ons Holland zeer bepaaldelijk. oneerlijkheid afhield; en

niet alleen by den hoogen adel of by in de geschiedenis bekende geslachten, maar ook by de mindere klassen was dit gevoel van gehechtheid aan zijn voorgeslacht levendig en heilzaam. Menig ambachtsman beroemde zich daarop, niet dat hy zich berekend gevoelde voor een verhevener rang in de maatschappy, maar dat zedert onheuchlijke tijden de nagedachtenis zijner Vaderen, die hetzelfde ambacht met eerlijkheid, ijver, en bekwaamheid hadden gedreven, onbevlekt en gezegend by hunne kinderen en in hunnen kring was gebleven. Men eerbiedigde voorts groote mannen in hun kleinkinderen en achterkleinkinderen; en men deed dit uit liefde en in navolging van dien God, die het nageslacht van éénen vroomen door alle tijden heen, in voorspoed en tegenspoed beide, op de wereld heeft blijven onderscheiden.

In dit alles mogen ook misbruiken te vinden zijn geweest; doch waar bestaan die niet, waar menschen op aarde vergaderd zijn? Het beginsel was en blijft althands waarachtig, dat der menschen Geboorte door die zelfde Voorzienigheid voorbepaald is, zonder welke geen hair van ons hoofd en geen muschken ter aarde valt. Thands verbeeldt men zich wijzer te zijn, om dat men alles toeval noemt,

dat is, uitwerksel zonder oorzaak, om dat men stoflijk en dierlijk ziet zonder gevoel en zonder redenering, al leerende en verkondigende dat men zich toch vooral door de redenering, van de dwaasheid des *bygeloofs* moet wachten!

Maar die groote wijsgeeren, die zoo onverschillig over de voorrechten, welke de geboorte geven kan, denken, en daarom een zoo hevigen oorlog aan al wat *adel* heet, verklaard hebben, hoe zijn zy zich zelven gelijk gebleven, en hoe blijft zich de Geest der eeuw in dit opzichte gelijk? De Fransche Jacobijnen, die begonnen hebben met de adelijke rechten te vernietigen, en de edellieden te verjagen, te plonderen, en te moorden, hebben geëindigd met van den *alleenheerscher* Napoleon (want het stelsel, dat aan de koninklijke macht zoo vijandig is, had steeds onbegrijpelijk veel eerbied voor de keizerlijke) de weidsche titels van baronnen, en graven, en hertogen, en prinsen aan te nemen; en men ziet thands in de kamer van 's Konings *evenknieën* in Frankrijk, menig filosofisch hoofd zitten, wiens hart van zijne adelijke onderscheiding en ridderdecoratiën niet weinig opgeblazen is, en die thands de oude theoriën, waarmede hy fortuin gemaakt heeft, niet gaarne weder in toepassing zag brengen. Maar ook over geheel Europa, dat zich zoo veel verlichter roemt boven den ouden tijd, heeft men nimmer meer prijs gesteld op adelijke titels en ordeteekenen, nimmer meer geld en kuipery besteed om die te verkrijgen, en nimmer meer laag-

heden gepleegd voor de genen, die in het bezit derzelve zijn, dan in de eeuw die zoo trotsch is op hare kennis van de rechten van den burger en van den mensch!

Onnoozele volken! met welke drogredenen zijt gy verleid geworden, en door welke elendelingen!

Publieke opinie.

De publieke opinie der aarde bespotte den rechtvaardigen Noach; en de zonen der menschen, verzonken in ongeloof en wellust, hielden zijne openbaringen voor dweepery, waarmede men zich vrolijk maakte, doch die men te wijs was om in ernst van eenig gewicht te beschouwen. De zondvloed kwam, en oordeelde tusschen éénen en velen.

De publieke opinie in Sodom en Gomorre was aan de allerafschuwlijkste ontucht overgegeven, en de tijdschriften van die steden (indien zy, gelijk thands, de tolken wilden wezen van het algemeen volksgevoelen) hadden het den ouderwetschen Loth zeer kwalijk genomen, dat hy het voor zijn deur vergaderde volk met de uitlevering van zijne hemelsche gasten niet te wille stond.

De publieke opinie der Joden in de woestijn hield

het daarvoor, dat het hun veel beter geweest ware door Jehova's hand niet verlost te zijn, maar in Egypte te zijn gebleven, dan op Zijne Genade te betrouwen; en het was die zelfde publieke opinie, die God telken reize verzocht, die de oprichting van het gouden Kalf vorderde, en, by ieder niet terstond voldaan verlangen, met den weldadigen God zijner Vaderen twistede, en Zijne wegen verliet.

Het was de publieke opinie, die de Profeten in Jerusalem steenigde en doodde, om dat zy niet hare tolken wilden zijn, maar die van den God der Waarheid, door wien zy gezonden waren.

Het was de publieke opinie, die in Maria's Gezegenden Zoon, den Zaligmaker en Messias van Israël weigerde te erkennen, om dat Hy niet was, gelijk zy Hem wilden zien, en gelijk hare aardsche denkbeelden Hem aan de verbeelding hadden voorgesteld.

Of verkiest men voorbeelden uit de Heidenen? Het was de publieke opinie van het beschaafde Gemeenebest van Athene, die haar redder Miltiades in de gevankenis liet omkomen, die Aristides verbande, die Socrates ter dood veroordeelde; het was de publieke opinie die te Rome den verrader en kindermoorder Brutus byviel, en Rome onder het ondraaglijk juk der patricische dwingelanden bracht.

Het was ten allen tijde en overal de publieke opinie, die, aan haar zelve overgelaten, alle kwaad

berokkende, alle ongerechtigheid lief had, schijnbare verdienste huldigde, waarachtige nederige braafheid, eerlijkheid, rechtschapenheid, en godsdienstigheid miskende, vervolgde, mishandelde. Dit is een feit, zoo onwedersprekelijk als bedroevend voor den hoogmoed dezer eeuw. Doch het blijft eene waarheid, wat men er ook tegen moge hebben. En waar van daan dit verschijnsel? De Godsdienst zal het ons verklaren. Het is om dat de mensch uit zijn staat van rechtheid is vervallen, het is om dat het gedichtsel van 's menschen harte alleenlijk boos is, het is om dat het niet mogelijk is voor den mensch zonder de allesvermogende en allesherstellende Godlijke Genade recht te oordeelen, recht te handelen, recht te willen. De menschlijke maatschappy kan derhalve niet door haar eigen gevoelen (al ware het mogelijk die zoogenaamde publieke opinie te kennen) bestierd worden, of, waar dit gebeurt, daar gebeurt onrecht, boosheid, godloosheid. Daarom moet zy bestierd worden van hooger hand, van God, door de machten, welke God (het zij middelijk of onmiddelijk) boven zijne schepselen heeft gesteld. Deze moeten de publieke opinie leiden, zuiveren, heiligen; aan zich zelve overgelaten staat zy tegen den hemel op, en de maatschappy stort noodzakelijk in een onoverzienbaar verderf en kan aldus niet blijven bestaan.

En echter, o gruwel! is het in deze op verlichting zoo hoogmoedige eeuw algemeen aangenomen (het geen onze Voorouders sidderen zouden te hooren) dat de publieke opinie de richtsnoer behoort

te zijn van de handelingen en voorzieningen der regeringen. De Vorsten moeten thands wetten maken, vrede of oorlog besluiten, strengheid of zachtheid gebruiken, naar mate het (niet de wel begrepen belangen van het volk, en daarover kan noch mag in de daad het volk-zelve oordeelen) de geliefkoosde meeningen van zommige roemzuchtige woelgeesten of fortuinzoekers, wier gevaarlijke invloed de publieke opinie verleidt, verderft, en medesleept, gelieven voor te schrijven. Zoo mogen dan ook de leeraars van het Evangelie niet den Gekruisten Christus prediken, maar alleen dat weinige, hetwelk in Zijne leer nog de eer heeft niet te zeer aan het gevoelig wijsgeerige oor der gezagvoerende vrijheidschreeuwers te mishagen. Van daar, dat zich elendige dagbladen over bijna geheel Europa de macht aanmatigen om over de betrekkingen, de plichten, en de rechten van alle Vorsten en Overheden meesterachtig en naar hunne altoos partydige en eenzijdige wijze van zien te beslissen; en, het geen nog schreeuwender is, tegen de oproerige taal van zulke wezens, die men gestreng behoorde te tuchtigen, huurt men met geld wederom andere dagbladschrijvers, niet om de waarheid en het recht der Overheden krachtdadig te handhaven, niet om het ongelukkige volk te rug te brengen van de verschriklijke dwalingen, die de onbeperkte vrijheid van de drukpers in deze rampzalige tijden verspreidt en verkondigt, maar om dezen of genen ministerielen maatregel of persoon te verdedigen, en dat wel op grond wederom van hunne onderwerping aan de opgeworpen rechtbank der publieke opinie. Want

niet het recht, niet de innige wijsheid of billijkheid der zaak doet meer iets af ter beslissing, maar wel het geschreeuw van een verdwaald volk, dat heden een Constitutionelen Koning wil, om hem morgen naar het schavot te brengen, en een dag later zijne zoogenaamde vertegenwoordigers den zelfden weg te doen gaan; om eindelijk, na stroomen van onschuldig bloed te hebben vergoten, de slaaf te worden van den eersten behendigen gelukzoeker, die, inwendig om de dwaasheden van het misleide volk lachende, daarin evenwel zoo lang deelt, tot dat hy zijn doel om het meester te worden bereikt heeft, als wanneer alle de fraaie theorien van de rechten van den burger en den mensch hem niet zullen beletten de allerafschuwlijkste dwinglandy te oefenen. Wy hebben het voorbeeld gezien. Men kan daar niet genoeg op te rug wijzen. Doch vruchtloos! Europa wil vrij zijn van God, van zijne Vorsten, en van zijne Wetten. Wee haar, wanneer haar wil zal geschieden!

Wel aan dan, gy, Vorsten, wien God in deze hachelijke tijden den scepter toevertrouwd heeft om uw moed en vertrouwen in Hem op den proef te stellen! Staat op en duldt niet, dat door middel van een bedrieglijk en ter dood toe vleiend *sofisme* alle de banden, die de menschen onderling en te zamen met den hemel vereenigen, wegvallen. Het is uw plicht u boven de publieke opinie te verheffen; niet door haar bestierd te worden, maar haar te bestieren; en daartoe alle die middelen in het werk te stellen, die uw geweten en uw van God

afkomstig recht u aan de hand zullen geven. Geeft der jeugd leeraars, die haar geen heidendom onderwijzen, geen vrijgeestery, geen Godverzaking uit de schriften van die zoogenaamde wijsgeeren, die zich hebben verklaard te zijn vijanden Gods, maar zulken die het beginsel der wijsheid in de vreeze des Heeren zullen leeren zoeken, niet, die haar eene hersenschimmige gelijkheid en vrijheid prediken, maar de broederschap, die in Jezus is; niet, die haar de beste wijze leeren, om fortuin te maken en groot te worden in de wereld, maar die haar leeren, ieder in zijn stand te vrede te zijn, en ieder in zijne betrekking getrouw te zijn aan de dagelijksche plicht. Temt die noodlottige vrijheid van de drukpers, waar door ieder kwaad beginsel, naauwlijks in de hersenen van een kwaadwilligen of dommen filosoof uitgebroeid, dadelijk in het oneindige vermenigvuldigd wordt, om by ieder, die het verneemt, de zaden van boosheid en afval aan te kweeken en in het wilde te doen opschieten. Gy moogt het niet dulden, dat een hoop elendige broodschrijvers ongestraft en ongehinderd met al wat goed, en recht, en heilig is, den spot drijve; en heethoofdige jongelingen met het bedriegelijke uitzicht op eene verderflijke vrijheid verleide en trouwloos make aan God en aan hunne roeping! Gy moogt de zoodanigen niet met eereteekenen en onderscheidingen vereeren en aanmoedigen voor het oog des gantschen volks, die niets anders trachten dan, onder den schijn en het voorgeven van een menschlievend *liberalismus,* uwe troonen te ondermijnen, en het fraaie ideaal van een gemeenebest zonder

Godsdienst te verwezenlijken. Gy kunt hunne pogingen verijdelen, niet door menschlijke Verbonden (want die zijn ongeoorloofd in de zaak van Godsdienst, en Godsdienstige orde) maar door standvastige volharding in al het geen ware Vorstenplicht u voor zal schrijven. God is uw Rechter, en God-alléén! Zoo vreest dan niet, dat een blinde hoop omgekochte, misleide of verdorven schreeuwers uwe rechtvaardigheid voor dwingelandy uitkrijte; zoo gy wel doet voor het aangezichte Gods! Maar vreest veeleer het strenge Oordeel, waar voor gy eenmaal met den minsten uwer onderdanen zult te recht staan, wanneer gy een ijdele volkslof en de toejuiching van een diepvervallen bende Godslasteraars en vrijheidschreeuwers zoudt koopen voor het geen u meer behoort te zijn, dan uw rang, uw macht, uw bloed, en uw leven, voor het welbehagen van God, en Zijn Gezalfden Zoon, die u beveelt te waken voor de schapen, die Hy zich vergadert over de aarde, voor de kleinen, die Hem lief hebben, en die niet strafloos op de wereld (maar in deze tijden minder dan ooit) zullen zijn geërgerd geweest!

En gy allen, weldenkenden! die invloed hebt op het hart en op het verstand van uwe kinderen, kweeklingen, onderhoorigen, bloedverwanten, vrienden! Verkondigt de Waarheid moedig en aanhoudend, en vreest de haat, noch de bespotting der wereld! Het is thands tijd van spreken. Een hooger macht is met ons!

Onderwijs.

Wat is er van het onderwijs der jeugd geworden? - Met het hooger onderwijs zullen wy ons hier niet inlaten, om dat aan den eenen kant niemand toch wel (althands geen Nederlander) zal durven beweren, dat ook te dezen opzichte het voorgeslacht voor de tegenwoordige wereld zou behoeven te wijken, en aan den anderen kant, de invloed van den boozen Tijdgeest zich zeker meer byzonder heeft zamengedrongen op het zoogenaamde lager onderwijs. Het behoort niet tot ons bestek, dit punt zoodanig breed hier te ontwikkelen, als het gewicht der zaak wel schijnt te verdienen. De opvoeding der jeugd is een onderwerp van zeer teederen aart, waarover in deze laatste jaren zoo verbazend veel is geschreven, en waarin zoo vele nieuwigheden elkander beurtelings verdrongen hebben, maar te zamen gewerkt tot eene geheele verandering in de denkwijze van het algemeen, dat men geheele boekdeelen zoude kunnen vervullen met de optelling en wederlegging van alle

de (meestal in den grond ongodsdienstige en onzedelijke) begrippen, die daaromtrent langzamerhand in Europa zijn heerschende geworden. Wy bepalen ons hier by de aanwijzing van twee voorname misbruiken, die zedert de zoo hoog geroemde leerwijzen der Pestalozzi's en Lancaster's in het zoo gewichtige grondonderwijs der jeugd meester geworden zijn, en waarvan de noodlottige gevolgen niet nalaten kunnen zich by het rijp worden van het thands opkomende geslacht tot groot verderf en onheil der maatschappy alom te openbaren. Mogen deze weinige opmerkingen genoegzaam zijn, om, in weerwil van den blinden ijver, waarmede alle hedendaagsche nieuwigheden doorgedreven worden, eenige waarachtige en Godsdienstige kindervrienden tot ernstig nadenken op te wekken over den toestand, waarin dat zoo hoog geroemde lager onderwijs van onzen tijd zich wezenlijk bevindt!

In de eerste plaats dan bedoele ik het onmatige, onbehoorlijke, en onredelijke prikkelen van de eer-, glorie, en ijverzucht van onnoozele kinderen, in wie men met dat gedurige aan- en ontmoedigen door middel van lof en schande een soort van koorts verwekt, niet alleen hoogst gevaarlijk voor het lichaam, maar tevens hoogst noodlottig voor de ziel, als welke op die wijzen gewend wordt om door geen anderen drijfveêr tot werkzaamheid en deugd te worden bewogen; en aan wie men alzoo een ten uiterste valsch en verkeerd denkbeeld geeft van die wereld, die zy gereed staan in te treden, en voor wier verleiding men hen door het aanzetten

hunner kinderlijke driften op eene onverantwoordelijke wijze zoo veel te vatbarer maakt. Het eerebord en het schandbord; zie daar het tweeledig beginsel van de hedendaagsche schoolbewerktuiging. Het schandbord is de weg ter minachting in de school, ter vergetelheid in de wereld, en derhalve, tot jammer en droefheid! Door het eerebord geraakt men tot de onderscheiding van schoolsche ridderteekenen, tot uitbundige lof- en prijsbehaling, en van daar, tot aanzien in de wereld, tot allerlei bedieningen en eereposten in den Staat, tot eer, tot fortuin! En zoo werkt men in het weeke hart der kinderen, by het rampzalig gevoel van verregaande meerderheid boven hunne minder verlichte ouders, ook het zekere vertrouwen, dat in de maatschappy, (gelijk zy thands bestaat) even zoo wel als op de scholen alles, naar mate het getal goed- of afkeuringsteekenen, die men zich door zijne verdiensten heeft verkregen, wordt toegedeeld; en alle lessen van Godsdienst en zedelijkheid, die men zich nog verwaardigt hun te geven, behoeven (zoo het schijnt) niet dan onder die voorwaarde te worden ter harte genomen, dat zy toch vooral ter bevordering in de rangen en standen der wereld zullen dienstig wezen. Onze Voorouders, (by wier groote mannen in alle vakken men toch wel niet zoo groot een gebrek aan behoorlijk *elementair* onderwijs gewaar wordt) werkten op de eigenliefde en eerzucht der kinderen niet dan zeer spaarzaam en met de uiterste omzichtigheid. Zy bezigden ook wel belooningen en lof ter aanmoediging; maar dit was niet by hun het eenig en uitsluitend be-

ginsel ter opwekking der jeugd tot studie en plichtbetrachting. Want reeds vroeg maakten zy hunne kinderen bekend met een hooger, met een Godsdienstig beginsel. Reeds vroeg leerden zy hunne kinderen, dit te doen en dat te laten, uit liefde tot denVerlosser, en uit vreeze van den Vader in de Hemelen, voor wien er geen verborgene dingen bestaan. En voor zoo verre de pas ontluikende jeugd in een of ander geval voor rede minder vatbaar was, en door rede niet te recht kon gebracht worden, was een lichte lichaamlijke kastijding een middel dat zy zich niet schaamden, als een misdaad van gekwetste menschenwaarde. Het misbruik zelf dier kastijdingen kan voorwaar nimmer zoo verderflijk voor het lichaam geweest zijn, als het de krachtige en onwederstaanlijke werking van den zoo onvoorzichtig aangewenden prikkel der eigenliefde voor de ziel is. De Wijsheid van Salomo heeft gezegd: *En weert de tucht van den jongen niet. Als gy hem met de roede zult slaan, en sal hy niet sterven. Gy zult hem met de roede slaan en sijne ziele van de helle redden*. De wijsheid van onze eeuw vindt dit middel beneden haren *trap van verlichting* (zoo als het genoemd wordt) en zy gebruikt des een veel geweldiger, meer overeenkomstig met hare groote ontwerpen. Zy verricht alles door bedeeling van eer en oneer; maar verstompt op die wijze het natuurlijk gevoel van beiden, of overprikkelt die zoodanig dat zy lieve, teedere, onnoozele kindertjens tot duivelen maakt van twee soorten; tot duivelen van hoogmoed, en tot duivelen van nijd.

Het tweede misbruik, waarop ik hier de aandacht inroepe, is de menigvuldigheid van of onnutte of onvolmaakte kennissen waarmede men de vermogens der kinderen by het lager onderwijs overstelpt, verdooft en onvruchtbaar maakt. Aan allen wordt alles geleerd, zonder onderscheid, ook dat gene, waarvan de wetenschap ongelijk beter door de dagelijksche ondervinding en door de opmerking van dat gezond verstand verkregen wordt, hetwelk men zorgvuldig behoorde te kweeken en te behoeden, maar hetwelk ongelukkig juist door die waanwijze kindergeleerdheid, waarmede men overal in onze dagen te pronk staat, verloren gaat. Men leert de kinderen afgetrokken bespiegelingen, die geen kinderlijke vermogens by mogelijkheid in staat zijn na te gaan, men leert hen van buiten leeren en napraten, men dringt hun zoogenaamde redenen van wetenschap op, die zy op gelijke wijze op de lippen alleen hebben, en geenszins in het hart of in het hoofd; en men denkt er niet aan, om hen zelf te leeren zien, te leeren opmerken, te leeren nadenken, te leeren gebruik maken van de vatbaarheden, die de natuur gegeven heeft. Zoo verbeeldt men zich dan groote geniën te hebben voor den dag gebracht, wanneer men ieder boerenjongen heeft leeren nazeggen, dat de aarde rondom de zon draait, en dat onze voorouders, om dat zy het tegendeel geloofden, wel groote domkoppen moeten geweest zijn. Als of het oppervlakkig kennen en bloot napraten van Copernic's gevoelen iets wezenlijks te beduiden had, en als of men die wezens niet even gemaklijk een les had kunnen doen van

buiten leeren, waarin hun het stelsel van Ptolemeus werd opgedrongen. Intusschen prent men het dezen kinderen op de scholen met de belachelijkste waanwijsheid diep in het hart, dat zy door deze kennis verre boven hunne onkundige ouderen bevoorrecht zijn, en op deze zien zy dan ook met diepe verachting neder, terwijl zy met groote deftigheid aan ieder, die hunne vorderingen komt bewonderen, zullen beduiden, dat men zich zeer ongerijmd uitdrukt, wanneer men van de zon zegt, dat zy op- of ondergaat, en dat al wie zich daaromtrent aan het gewone spraakgebruik houdt (de Schrijver van het Boek van Josua niet uitgezonderd) daardoor alleen reeds bewijst, dat hy geen behoorlijke opvoeding heeft genoten.

Uit zulke ingebeelde wijsgeertjes, verward van onverstand in het hoofd, en opgeblazen van hoogmoed in hart, zal dan over eenige jaren het in bloei staande geslacht bestaan. Te dier dagen zal men overal geleerden vinden, die alles hebben leeren zeggen, en niets verstaan, alleenlijk vasthoudende aan het onbedrieglijke beginsel van hunne verregaande wijsheid boven hunne voorvaderen. Goede landbouwers, werks- en ambachtslieden zal men als dan te vergeefsch zoeken: het menschdom zal waarschijnlijk dan ook wel boven de eerste behoeften van het aardsche leven verheven zijn; maar er zullen daartegen geen leerstoelen, noch eereposten genoeg zijn voor alle die menschen, die met hunne op de scholen behaalde prijzen onwederspreeklijk zullen kunnen bewijzen, dat zij groote vernuften zijn, en, als

zoodanig, het ontegenzeglijkst en uitsluitendst recht hebben op alle bedieningen in den staat, die hun bevallen. Wie zal in die dagen zoo kleingeestig zijn, om zich met het dagelijksche brood te vergenoegen? Wie zal zich te vrede houden met een vergeten burgerschap in de maatschappy? Wie zal zich rekenen gelukkig te zijn in de stille genoegens van een huislijk en werkzaam leven, zoo niet geheel Europa te weten komt, dat hy mede verheven is boven de oude vooroordeelen van Godsdienst en maatschappelijke orde, en dat hy mede dapper weet gebruik te maken van de vrijheid der drukpers, om het groote werk der verlichting tot stand te brengen? En dit gedaan zijnde, zoo moeten er noodzaaklijk belooningen voor handen zijn, eereambten, ridderorden, titels, enz.! Want wie zal als dan eenvoudig genoeg zijn, om iets ter wereld *om niet* te doen? Zoo vloeit alles met den geweldigsten aandrang naar de hoogste standen der maatschappy zamen, de mindere raken verlaten en ledig; dat is; het maatschappelijk lichaam wordt met eene beroerte bedreigd, waar de buitengewone tusschenkomst van God-alléén haar voor behoeden kan, of van genezen.

Vrijheid en verlichting.

Wy leven in de eeuw der vrijheid! Wy leven in de eeuw der verlichting! Dus doet men elkander, niettegenstaande al het tot nog toe aangevoerde, gelooven en uitschreeuwen. Dus roemt zich in blinden hoogmoed een eeuw van slaverny, een eeuw van bygeloof, van afgodery, van onkunde, en van duisternis!

Een eeuw van slaverny! Want nimmer heeft op menschenschouderen een zwaarder juk van dwinglandy gedrukt, dan dat, hetwelk de Wijsbegeerte van deze eeuw aan alle gevoelens en aan alle gewetens heeft opgedrongen, op straffe van den schavotdood en van de afschuwlijkste vervolgingen, overal waar die zoogenaamde Liberalen meester zijn, en op straffe van bespotting, heimlijken laster, en verraderlijken moord, overal waar zy het nog niet zijn, maar het door middel van allerlei geheime of schijnwel-

dadige verbindtenissen, zamenspanningen, listen, en begoochelingen trachten te worden. Nimmer is men in allerlei betrekkingen zoo zeer gedrukt geworden door ontelbare reglementen en omslachtige voorzieningen, waar door alle werkzaamheden, zoo van den Staat als van byzondere inrichtingen, belemmerd en verlamd worden, dan in deze eeuw, die zich beroemt zoo vele ketens en banden te hebben losgemaakt. Want alles wat ter verzekering heet te dienen eener denkbeeldige *algemeene* Vrijheid strekt juist tot vernietiging van de waarachtige persoonlijke vrijheid, en doet menig stil en vreedzaam burger die tijden te rug wenschen, toen zijne Vaderen, by meerder welvaart, huislijk geluk en inwendige te vredenheid, en by de veiligheid en gerustheid ten aanzien van hun leven, eer, en bezittingen, die hun de krachtige hand der Overheden verzekerde, in de bestiering van 's Lands zaken geheel lijdelijk waren, en zich even weinig, buiten eene byzondere roeping, daarmede te bemoeien hadden, als een reiziger met het bestuur van het schip, waarmede hy overvaart, en by welks behouden aankomst hy toch wel rijklijk zoo veel belang heeft, als ieder lid der maatschappy by het wel verzorgen van 's Lands aangelegenheden. Thands moet ieder gegoed ingezetene zijn eigen zaken, waar van hy de noodige kennis heeft, en wier bestuur hy grondig verstaat, verlaten, om te beslissen over algemeene volksbelangen, die hy niet verstaat, of om, zonder rechtsgeleerde te zijn, over de schuld of onschuld van den misdadiger, die alleen door Rechters (en niet door gezworenen)

behoort te worden geoordeeld, in het wilde te gissen, en door deze gissing evenwel het strafvonnis of de vrijspraak van den beklaagden onherroeplijk te bestemmen. Ik zwijg van het voeren van wapenen in hoedanigheid van *nationale garde* en wat dies meer is, eene instelling, die niet alleen hoogst drukkende is voor den Burger, maar ook allergevaarlijkst voor de veiligheid van den Troon en de orde van den Staat, als waardoor men een tot de dienst der misleide publieke opinie gereed staand legertje vergadert, waarvan de kwade geest by alle gebeurtenissen van Europa, waarin zy betrokken is geweest, zich ten duidelijkste heeft geopenbaard De geest van *subordinatie* (die men toch nog wel erkennen zal onmisbaar te zijn tot bedwang en zelfs tot behoud van alle gewapende macht) ligt zoo weinig in den aart van die instelling, dat, toen onlangs, by de beruchte arrestatie van den Afgevaardigde Manuel, een Serjeant der nationale Garde aan de bevelen van den kommanderenden Officier weigerde te gehoorzamen, deze weigering niet alleen door een lid der Tweede Kamer (een lid der Wetgevende Souvereiniteit derhalve!) openlijk in de vergadering is geroemd geworden, als geheel overeenkomstig met het oogmerk der oprichting van die Garde, maar dat men ook (in een zoo openbaar geval van militaire insubordinatie) niet in de mogelijkheid geweest is om den muiteling voor een krijgsraad te recht te stellen. .

Doch wat kan men ten aanzien van waarachtige burgervrijheid verwachten van eene eeuw, die zich geheel heeft uitgedrukt in dat zoo hoog geroemde maar in de daad wandrochtelijke Fransche Wetboek, dat een der krachtigste werktuigen in onze dagen is geweest tot bevordering van onrecht,

dwinglandy en onzedelijkheid? O vrijheids vruchten onzer eeuw! Uwe kleur moge voor sommigen verleidend wezen, uwe smaak is verpestend, en uw sap doodelijk!

Een eeuw van bygeloof. Of zijn ooit in die oude tijden, die de domste jongens zich thands veroorlooven te vernederen en te bespotten, zijn ooit de eenvoudigste en onbeschaafdste menschen zoo belachlijk ligt- en bygeloovig geweest, als zoo vele der meest geleerden en beschaafden zich in deze eeuw betoonen? Of is het geene onbegrijpelijke ligtgeloovigheid, is het geen afschuwlijk bygeloof, wanneer men, gelijk thands dagelijks plaats heeft, ieder raauw en ongekookt ontwerp van verbetering, van herstel, van uitroejing van deze of gene lichaamlijke of zedelijke ziekte, (die in den vervallen staat der natuur noodzaaklijk zijn, en in de hand van Gods Voorzienigheid zich zelve genezen zullen) dadelijk aangrijpt en met grooten ijver ten uitvoer brengt door middel van honderden van maatschappyen, (die door hare uitgebreidheid zelve, reeds spoedig na hare oprichting aan alle kanten bouwvallig worden) en vooral door middel van dat geld, hetwelk thands meer invloed heeft dan ooit, en meer kwaad uitricht dan armoede en gebrek immer te voren gesticht hebben! Iemand heeft in een oogenblik van *philantropischen* ijver een onberedeneerd ontwerp gevormd, tot wegneming van eenig, (het zij wezenlijk maar noodzakelijk, het zij schijnbaar, en dus heilzaam) kwaad: dadelijk is men, zonder te onderzoeken, zonder de zaak te toetsen aan beginselen van waarachtige Godsdienst, van inwendige ze-

delijkheid, of zelfs van menschlijke rede en ondervinding, op verzoek van een vriend, of tot bevordering van een of ander byoogmerk, of uit eigen beweging en in blinde aanbidding van alles wat de negentiende eeuw te voorschijn brengt, gereed zijn naam te teekenen, en zijne toelage te betalen tot volvoering van een ontwerp, in eenige doorgaans omslachtige, slordige, en onbestemde artikelen opgesteld, en van welks dolzinnige doordrijving het onheil van geheel een stand of geslacht van menschen, het onheil van geheel den staat, ja! van heel een wereld het noodlottige gevolg kan wezen. Doch voor vijftig of zestig stuivers 's jaars kan ieder, die maar wil, een weldadig en verlicht menschenvriend heeten, en niemand aarzelt een zoo fraaien koop te sluiten, noch denkt eraan, dat hy zich, door de onbedachte onderschrijving van diergelijke verbindtenissen aan den Almachtigen Rechter der waarheid verandwoordlijk stelt voor de gevolgen, en dat het niet genoeg is ter goeder trouwe aan zulke gewichtige ondernemingen deel te nemen, maar dat men verplicht is gestreng te onderzoeken, en lang te raadplegen met zijn geweten, eer men daartoe de werkzame hand verleent. De tijd is niet ver af waarop het blijken zal, wat het menschdom gewonnen heeft met al die opgeworpene verbeteraars (die men in vroeger tijd naar een verbeter- of gekkenhuis had verwezen) en ijveraars voor het *algemeen,* voor *algemeen* welzijn, voor *algemeene* weldadigheid, enz. waardoor in de daad de waarachtige liefde tot den evennaasten in zijn *byzonder* verloren en verloochend wordt. Doch het heerschen-

de beginsel is thans, dat men Gods Voorzienigheid buiten alles houden moet, en het geen men voor zich zelven of voor het menschdom noodig of nuttig acht, in weerwil van alle hoogere Godsdienst- of natuurwetten, die het verbieden, door zich zelven met geweld van eigene krachten moet te weeg brengen.

Van afgodery. Of is niet de Afgodery, die deze eeuw onder het Nieuwe Verbond pleegt, ruim zoo verschriklijk en verfoeilijk, als die van het verbasterde Israël onder het Oude? Of is niet de Baälsdienst van eigenwaarde en hoogmoed aan de orde van den dag, en de Molochsdienst van zedeloosheid en bandeloosheid, en de Mammonsdienst vooral van geldzucht, die, by het verval van allen eerlijken handel, meer en meer veld wint, en geschapen staat, om hetgeen Jugurtha van het vervallene Rome zeide van geheel Europa waar te maken. Maar men gaat verder. Men vergoodt thans wederom, gelijk de Heidenen deden, byzondere menschen, die, dom of wijs, in de oogen van den Tijdgeest genade vinden, en men pleegt eeredienst voor Jenner, en eeredienst voor Lourens Koster, en eeredienst voor al wie meer of min, vroeg of laat, willens of onwillens, wetens of onwetens tot de zoo hoog geprezene voortreflijkheid onzer negentiende eeuw geacht worden medegewerkt te hebben. Met zulke verfoeilijke plechtigheden ontheiligt men de aan Gods dienst gewijde Kerken, en verleidt men een ongelukkig volk, opdat zy den Heiland, die de wereld met zijn bloed gekocht heeft, verlaten; ver-

loochenen en honen, om de afgoden na te hoereren, opgericht door filosofen zonder deugd, zonder verstand, en zonder ziel!

Van onkunde. Want waarin bestaat in onze eeuw de verlichting van het verstand, waar op zy zoo trotsch is, anders dan in eene verwarring van algemeene, onvolkomen, onjuiste begrippen, die men elkander napraat, na dat men zijn verstand verwrongen heeft naar de elendige sofisteryen van de Fransche of Hoogduitsche vrijdenkers? Maar kennis van zaken, maar naauwkeurig onderzoek, maar grondige geleerdheid, maar oordeelkunde, - dit alles is vreemd aan den wijsgeerigen Geest der Eeuw, die over alles meesterachtig beslist naar een enkel beginsel: dat der onfeilbaarheid van den natuurlijken mensch, en van de nieuwerwetsche vooroordeelen, die het partydigst onderwijs zedert een leeftijd in de gemoederen van het algemeen heeft doen vast wortelen. Hoe velen bespotten niet al het geen de vroegere tijden betreffende de invloeden eener hooger wereld zoo van booze als weldadige Geesten over die der menschen hebben overgeleverd, terwijl zy de verwonderlijke en thands zoo algemeen waargenomene onwedersprekelijke verschijnselen van het Magnetismus niet kennen, of met de onbeschaamdste onkunde van al wat daaromtrent door deskundigen is bewezen geworden, door eene bloote ontkenning meenen te kunnen wegredeneren? Hoe velen laten zich niet met groote drift en woede tegen de door kwaadaartige partyzucht verdichte heerschzucht en dwinglandy van den echt Christelijken held Maurits

van Oranje, en over de onschuld van den Advocaat van Oldenbarneveld uit, die zeer verlegen zouden zijn, indien men van hen weten wilde, wat toch in deze zoo vermaarde zaak het eigenlijke punt van geschil geweest is? Hoe velen beschimpen en bespotten niet de Dordtsche Synode, die niet eens weten in welke eeuw dezelve by een geroepen is, althands die zich nimmer de moeite gegeven hebben van het aldaar gebeurde met aandacht na te gaan, en, met aflegging, voor een oogenblik, van alle partydigheid, het door de geschilvoerende partyen te dier tijde gehouden gedrag uit de nog voorhanden zijnde bewijsstukken en oirkonden behoorlijk te beoordeelen? Hoe velen eindelijk vallen niet met groote waanwijsheid (en helaas! te dikwerf met groote toejuiching) op, het zij een enkele plaats, het zij den geheelen inhoud van den Bijbel uit, die dat gezegende Boek niet kennen, dan uit de schriften van een Voltaire, wiens afschuwlijke voortbrengselen zy gretig verslinden, terwijl zy zich niet eens verwaardigen het boek der hemelsche waarheid in hare eigen zaak te hooren, of de tegen hetzelve ingebragte bezwaren met de Schrift-zelve te vergelijken?

Van duisternis. Want duister is het om ons heen, waar henen wy ons ook wenden. Alles over geheel Europa is in een staat van verwarring, van spanning, of van gisting. De oude beginselen zijn overal in haat en verachting gebracht, en al wat op dezelve gebouwd is, is voor een groot gedeelte reeds afgebroken, en wordt het ieder dag verder.

Op de nieuwe beginselen intusschen is het niet mogelijk te herbouwen; en zoo is de gantsche maatschappy in een staat van onzekerheid tusschen *zijn* en *niet zijn.* Een geest van dwaling is uitgegaan over het menschdom, en doet aan eene hersenschimmige volmaakbaarheid buiten den bovenmenschlijken weg, door Gods Openbaringen aangewezen, gelooven en met dweepzuchtigen ijver arbeiden. De ondervinding baat niet meer, om de wereld te doen terug komen van verbeeldingsdroomen, wier ijdelheid en gevaarvolle invloed zich zoo duidelijk voor al wie slechts de oogen openen wil aan alle kanten geopenbaard heeft en nog openbaart. Op het eens ingeslagen pad draaft men hollende voort, en stoot met geweld alle die menigvuldige hinderpalen om ver, die zelfs de zichtbare en dagelijksche natuur aan de razende ontwerpen van den dag by ieder voetstap in den weg stelt. Men verwijdert zich al meer en meer van het licht des hemels. Men verdiept zich al meer en meer in de helsche duisternis van eene aan 's menschen oorspronklijken en waarachtigen aanleg dadelijk tegenovergestelde Wijsbegeerte. Reeds ontbreekt het ons aan het noodige licht tot voldoening van de eerste en hoogste behoefte van den mensch; en het onnatuurlijke en ontoereikende lamplicht, waarmede men zich zelven noodzaakt zich te behelpen, wordt geroemd en aangebeden, terwijl men de stralen der zon van Gods Waarheid en Openbaring van zich afweert, lastert, en vervloekt!

Besluit.

Maar uit deze duisternis zal wederom licht te voorschijn komen. Geloovige Christenen! het woord des Heeren verzekert het ons. Wy weten het, dat hoe akeliger de uitzichten zijn, hoe hulpeloozer de toestand der zaken naar de wegen van den kortzichtigen mensch, zoo veel te zekerder, zoo veel te nader de bystand is van Hem, die Zijne Kerk door de poorten der helle niet zal laten overweldigen. Het was in den tijd van den diepsten jammer en van de drukkendste slaverny van het Joodsche volk in Egypte, dat de Wetgever door God gezonden werd, die het uit de hand van Faraö redde, en tot het aan de Aartsvaderen beloofde Canaän geleidde. Het was in de dagen van het schriklijkst zedebederf en van het bedroevendste verval in de Godsdienst onder de Joden, zoo wel als van den hoogsten overmoed en verregaanste afdwalingen van de overige volkeren der aarde, dat Hy verschenen is, die

voor Jood en Heiden beide de weg ter Zaligheid en ter hereeniging met Zijnen en onzen Vader is geworden. Het was in de tijden der ijsselijkste verbastering van de uiterlijke Kerk, in de tijden van de afschuwlijkste buitensporigheden in die Roomsche Gemeente, waar in het Christendom gedurende zoo vele eeuwen bewaard is geworden, dat het heerlijke Hervormingslicht doorbrak, en dat die eenvoudige en Godvruchtige mannen optraden, wier heilige en door Gods hand bestierde werkzaamheden tot herstel van de zuivere Evangelieleer niets gemeen hebben met de vrijheids- en verlichtingswoede van deze eeuw, waarvan zy gegruwd zouden hebben, eindloos meer nog dan van het verregaandste Phariseïsmus in het Pausdom!

Zoo zal het ook in dit tijdvak van 's menschdoms geschiedenis wezen! Wy mogen in Christus op een naderend herstel van de afdwalingen en van de gruwelen die wy betreuren, hopen. Te midden van eene algemeene overstrooming over de aarde verheft zich een eiland uit de baren, waarop Godsdienst en waarheid op nieuw gevestigd zullen worden. Reeds zijn aan verschillende kanten de kiemen zichtbaar van een beter tijd, van een tijd van herstel en hereeniging, van een tijd van geloof, en liefde, en onderwerping aan de machten van God, van een tijd, waarin het Jodendom zal erkennen dat Jezus is de Christus, en de Roomsche wereld zal belijden, dat Hy-alleen door Zijnen Heiligen Geest het Hoofd is van de Algemeene Christelijke Kerk, en dat Hy-alleen onze rechtvaardigmaking, buiten eenige ver-

diensten van menschen, met zijn bloed verkregen heeft; van een tijd, waarop alle de schoone kunsten hulde zullen bieden aan het Christendom, en alle de wetenschappen getuigenis zullen afleggen van Zijne Waarheid. De bekeeringen tot het waarachtige Christendom vermenigvuldigen zich zoo uit Joden als uit Heidenen. In het binnenste van het Pausdom vormt zich mede van langzamerhand een kern van zuivere en oprechte Evangeliewaarheid, die op haar tijd uit de omwindselen, die haar nog voor onze oogen verbergen, heerlijk zal te voorschijn komen. By alle Christelijke Gezindheden begint de zedert zoo vele jaren miskende en verdrukte rechtzinnigheid de kracht harer waarheid wederom uit te oefenen. Doch dit alles geschiedt in het verborgen en door wegen, die niet de wegen der voorbarige menschen zijn. Daarom vermoedt ook de trotsche Geest der Eeuw niets van dit alles, en, terwijl hy met hersenschimmen van steeds toenemenden voortgang en steeds vernieuwde zegepralen zijne verbeelding onophoudelijk streelt, bemerkt hy volstrekt niets van dat leger, hetwelk onder zijne oogen wordt zamengesteld, en hetwelk, ieder oogenblik aangroeiende, eenmaal onder de aanvoering van Hem, die de wereld overwonnen heeft, de woedende krijgsbenden van Ongodistery en Menschenhoogmoed moet ten onder brengen en in ketenen slaan. De hand des Almachtigen bereidt dat groot werk in stilte en langzaam, even gelijk zy, onder het hart van de moeder, ongezien en in het verborgen, het schepseltjen vormt, van wiens zichtbare gedaante zich niets vermoeden laat, eer het tijdstip

daar is van zijne rijpwording voor het licht dezer wereld. Zullen wy nu in dwazen hoogmoed, of in blinde drift Zijne wegen trachten te verbeteren, of ons verbeelden die te kunnen bevorderen? Geen menschlijke ontwerpen derhalve! Geen menschlijke vereenigingen tot doeleinden, die God alleen kan doen bereiken! Maar laten wy afwachten, laten wy vertrouwen, laten wy bidden, laten wy waken, laten wy onze dagelijksche plicht vervullen, ieder in de betrekking waar in hem de Voorzienigheid geplaatst heeft, of in de roeping, waarmede hy begenadigd is; en laten wy dit betrachten met ootmoedig vertrouwen op God, met inwendige nederigheid, met Godsdienstigen moed en met onwankelbare standvastigheid!

Onze plicht is dus voor allen dezelfde in haar beginsel, maar in het oneindige verscheiden naar mate de verschillende betrekkingen, waar God ons aan verbonden heeft. Een ieder dan volvoere de bevelen, hem door den Oppersten Veldheer der hemelschen legerscharen opgedragen. Het groote ontwerp is door Hem voorbepaald, wy mogen het niet beoordeelen, wy mogen het niet trachten te doordringen! Wy zijn hier op aarde om te gehoorzamen, niet om te bestieren; om te leeren hoedanig Gods Schepping is, en Zijne Wijsheid, en Zijne Heiligheid, en Zijne Genade, en Zijne Heerlijkheid, niet om die naar onze zwakke vermogens en verdorven inborst af te meten; om door Gods Geest in Zijnen Eeniggeboren Zoon hervormd te worden, en niet om te hervormen; om God te eeren, te dienen, te loven, en lief te hebben, niet

om Hem wetten voor te schrijven, noch om Zijn raadsbesluit tegen te werken of te bedillen!

Vorsten! het is dan uw plicht, uw eenige plicht, waardoor alle uwe handelingen en beschikkingen, ook ten aanzien van uwe regering, moeten bestemd worden, Christen te wezen! Geen menschlijke wijsheid zal u den *scepter tot* behoud en zegen uwer onderdanen leeren voeren! van God-alleen komt de wijsheid, die u onontbeerlijk is, maar die wijkt van u, en laat u over aan de duisternisse dezer eeuw, en aan de nietigheid van aardsche vermogens en menschlijke voorzieningen, indien gy u voor uwe daden aanspraaklijk stelt aan dat Volk, hetwelk gy geroepen zijt te regeren, en niet als uwen lastgever te ontzien. Christus alléén is uw Lastgever, aan Hem alleen zijt gy gehoorzaamheid, eerbied, ontzag, verandwoordlijkheid schuldig. Weest voedsterheeren van de Gemeente hier op aarde, bevordert hare uitbreiding, onderwerpt alles aan de beginselen van het Christendom, hebt God in jezus lief met geheel uw hart, en met geheel uw verstand! Hier door alléén zult gy die rust van het geweten en dien hemel van inwendige tevredenheid en hoop verkrijgen, die geen wereldsche luidruchtige of wulpsche vermaken, geene vergaderde schatten, geen uitbreidingen van macht en gebied, geen glans van zegepralen in den krijg behaald, maar vooral niet de bedriegelijke vleieryen en verraderlijke loftuitingen van die menschen, die u de verloochening uwer heiligste plichten en rechten met eigen hand willen doen onderteekenen, immer kunnen te weeg brengen!

Staatslieden! het is thands meer dan ooit de tijd, om met de voorzichtigheid der slangen de onnoozelheid vooral der duiven te vereenigen. In gewone tijden mogen gewone middelen baten: wy leven thands in buitengewone! De oude berekeningen en kunstgrepen hebben hare vermogens verloren; en hy alleen kan in deze dagen triumferen, die met goede trouw in standvastig vertrouwen op den Almachtigen den weg van Christenplicht, ook in zijn staatkundigen loopbaan opgaat, en zich niet stoort, noch aan de verlokkingen van eigen grootheid of voordeel, noch aan de bekrompene Staatkunde der wereld, noch aan het woedende geschreeuw der hedendaagsche verlichters. Uw doel zij de handhaving der Godsdienst, uw richtsnoer zij het voorschrift van de Godsdienst; en zy zal u krachten en middelen ten goede in het oneindige vermenigvuldigen, waar alle zamenzweringen van heerschzuchtige oproerlingen of dweepende Ongodisten op zullen afstuiten en in rook verdwijnen.

Krijgslieden! bewaart de getrouwheid aan uw Vorst, bewaart de krijgstucht, bewaart de orde der maatschappy! Op deze aarde van jammer en dood, alwaar de oorlog-zelve een in Gods hand genezend middel kan wezen, is uw beroep eerbiedwaardig en heilig, zoo lang gy, op het voorbeeld van Josua, van Gideon, en van David, de wapens voert onder den Oversten Leidsman ter Zaligheid! Maar zoo gy het zwaard uit de schede trekt om, ter gunste van eenige volksverleiders, de eeden, die u aan uwe wettige Overheden verbinden, los te breken, zoo

is het vervloekt van den hemel. Nergens is ongehoorzaamheid, wanorde, en ongodsdienstigheid gevaarlijker en verfoeilijker dan in uwe stand en betrekkingen. Wacht u voor de drogredenen van de negentiende eeuw! Reeds willen de filosofen u beduiden, dat aan elk uwer het oordeel toekomt over het recht of onrecht der zaak, waarvoor gy door uwe Vorsten ten strijde wordt gezonden. Zy misleiden u, zy willen u ten verderve van u zelven en van de geheele maatschappy werkzaam maken! Gy! hoort naar het woord van God, en gehoorzaamt uwe Overheden; en gy zult in alle voorkomende gevallen voldoende inlichtingen voor uw geweten ontvangen.

Leeraars der jeugd! keert te rug van den weg, waarop de verderflijke Tijdgeest het onderwijs heen gevoerd en voortgesleept heeft. Geen ijdele theoriën meer van menschlijke verdiensten, van menschlijke zelfgenoegzaamheid, van menschlijke volmaakbaarheid! Geen prikkelingen meer van een dwazen en onbehoorlijken hoogmoed om op te wekken tot een koude en gevoellooze deugd, en tot eene onvolkomene en van God onafhanklijke wijsheid! Geen vertooningen meer van oppervlakkige kennis! Bereidt de harten uwer kweekelingen, om de invloeden van het Christendom te ontfangen, en niet die van een dorre wijsbegeerte, die althands voor een toekomende wereld geen vruchten dragen kan. Wee u! zoo gy wijzer meent te zijn dan de eenvoudige en oprechte vereerders en liefhebbers van Gods Woord! Maar zalig zijt gy, indien gy het onkruid des ongeloofs

van uit de jeugdige harten uitwiedt, om er de zaden aan te kweeken van Geloof, van liefde, en van Getrouwheid aan hunnen God en aan hunne Overheden!

Maar gij vooral, Bedienaars van Gods Heilig Woord, en Herders van Zijne kudde! Heerlijk is in deze dagen uwe roeping! Heerlijke vruchten kunnen, te midden van de dorheid dezer eeuw, op uwe akkers rijp worden! Vreest de wereld dan niet, maar vreest God, van wien de wasdom komt! Gedenkt aan het bevel dat u gegeven is om het Evangelie te verkondigen, en om te doopen in den name des Vaders, des Zoons, en des Heiligen Geests! Zoo schaamt u dan ook niet de Alvoorzienigheid van den Vader, en den kruis- en zoendood van den Zoon, en de allesdwingende Gemeenschap van den Geest! Zoo leert het met nadruk, met ijver, met aanhoudende kracht aan ieder die tot u komt en naar u luistert, dat alle gevoel van eigenwaarde by den verdorven mensch verloochening is van den Vader, en alle vertrouwen op eigengerechtigheid, verloochening van den Zoon, en alle roem op een eigen wilvermogen ten goede, verloochening van den Heiligen Geest. Wat is voor u de wijsheid der eeuw, of de wijsheid van den natuurlijken mensch? Dwaasheid, ijdelheid, verdoemenis! Gij, noch wy behoeven iets te weten dan Jezus Christus, en dien gekruisigd!

En wy allen, laten wy Christenen zijn! Bidden wy daartoe om geloof, om liefde, om nederigheid, om zelfverloochening, om heiliging, om ijver, om

moed, om standvastigheid, om vertrouwen, om den Heiligen Geest!

Het is vooral in dagen, gelijk wy thands beleven, dat de geloovigen opgeroepen worden met de woorden van den Profeet: *De verstrooijer trekt tegen uw aangesichte op, bewaart de vestinge: besichtigt den weg, sterkt de lendenen, versterkt de kracht seer.*